

UNESCO DÜNYA MİRASI GEÇİCİ LİSTESİ'NDE YER ALAN HARPUT'TAKİ SOMUT KÜLTÜREL MİRASIN KORUNMASINA YÖNELİK BİR ALAN ARAŞTIRMASI

A FIELD STUDY ON THE CONSERVATION OF TANGIBLE CULTURAL HERITAGE IN HARPUT, WHICH IS INCLUDED IN THE UNESCO WORLD HERITAGE TENTATIVE LIST

Makale Bilgisi | Article Info

Başvuru: 25 Ekim 2024	Received: October 25, 2024
Hakem Değerlendirmesi: 10 Aralık 2024	Peer Review: December 10, 2024
Kabul: 10 Mart 2025	Accepted: March 10, 2025
DOI: 10.22520/tubaked.1572958	

Buse Hatun Cirit* - Sümeyra Uyanık - Osman Aydemir***
İhsan Yılmaz**** - Mehmet Elban*******

ÖZET

Bu araştırmanın amacı, 2018'de UNESCO Dünya Miras Geçici Listesi'nde yer alan Harput'un somut kültürel mirasının korunmasına ilişkin bireylerin farkındalık düzeylerini incelemektir. Araştırma, karma araştırma desenlerinden gömülü karma yöntem ile yürütülmüştür. Araştırmada kolayda örnekleme yöntemi seçilmiştir. Araştırmanın nicel yöntemi için 443, nitel yöntemi için 31 bireye ulaşılmıştır. Araştırmanın amacına uygun olarak gömülü karma model kapsamında, nitel ve nicel veriler birlikte toplanmıştır. Araştırmacılar tarafından nicel veri toplama aracı olarak 5'li likert türünde 8 maddeden oluşan "Harput'un korunmasına yönelik toplumsal bilinç anketi" ve nitel veri toplama aracı olarak 7 maddeden oluşan yarı yapılandırılmış görüşme formu tasarlanmıştır. Nicel verilerin analizinde bağımsız örneklem

* Öğrenci, Fırat Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Bölümü, Elazığ / Türkiye.
e-posta: busecrt23@gmail.com, ORCID: 0009-0007-3387-8863

** Öğrenci, Fırat Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Bölümü, Elazığ / Türkiye.
e-posta: sumeyra.uyanik@hotmail.com, ORCID: 0009-0009-5421-1595

*** Öğrenci, Fırat Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Bölümü, Elazığ / Türkiye.
e-posta: aydemirosmann32@gmail.com, ORCID: 0009-0009-0234-0416

**** Öğrenci, Fırat Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Bölümü, Elazığ / Türkiye.
e-posta: ihsanyilmaz714@gmail.com, ORCID: 0009-0000-4043-1137

***** Doç. Dr., Fırat Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Bölümü, Elazığ / Türkiye.
e-posta: melban111@gmail.com, ORCID: 0000-0002-2764-3968

Bu makale TÜBİTAK 2209-A Üniversite Öğrencileri Araştırma Projeleri Destekleme Programı tarafından 1919B012202330 koduyla desteklenen "UNESCO Dünya Geçici Miras Listesi'nde Yer Alan Harput'un Korunmasına Yönelik Bir Alan Araştırması" adlı projeden üretilmiştir. Ayrıca bu çalışma 11. Uluslararası Sosyal Bilgiler Eğitimi Sempozyumu'nda sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

t-testi ile tek faktörlü varyans analizi ve nitel verilerin analizinde ise içerik analizi kullanılmıştır. Araştırma sonucunda 10-17 yaş grubu bireylerin somut kültürel mirasa ilişkin farkındalık düzeylerinin yetersiz olduğu saptanmıştır. Sosyal bilgiler ve tarih derslerinde verilen yerel tarih ders içeriklerinin somut kültürel mirasa ilişkin farkındalığı destekleyecek düzeyde olmadığı bulgulanmıştır. Bununla birlikte araştırmanın diğer bir önemli sonucuna göre katılımcıların yerel ve kamu kuruluşlarının somut kültürel mirasın korunmasına dair faaliyetleri hakkındaki farkındalık düzeyleri düşüktür. Araştırmanın sonuçlarından hareketle teori ve uygulamaya dönük bazı önerilerde bulunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Somut Kültürel Miras, Harput, UNESCO, Yerel Tarih, Karma Araştırma Deseni

ABSTRACT

The aim of this research is to examine the awareness levels of individuals regarding the protection of the tangible cultural heritage of Harput, which was included in the UNESCO World Tentative Heritage List in 2018. The research was conducted with the embedded mixed method in mixed research designs. Convenience sampling method was selected in the research. For the quantitative research method, 443 individuals were reached and 31 individuals were reached for the qualitative method. In accordance with the purpose of the research, qualitative and quantitative data were collected together within the scope of embedded mixed model. The researchers designed 'Social awareness questionnaire for the protection of Harput' consisting of 8 items in 5-point Likert type as a quantitative data collection tool and a semi-structured interview form consisting of 7 items as a qualitative data collection tool. An independent samples t-test and one-way ANOVA were used to analyze quantitative data, and content analysis was used to analyze qualitative data. As a result of the research, it was determined that the awareness levels of individuals aged 10-17 years regarding tangible cultural heritage were insufficient. It was found that the local history course contents given in social studies and history courses are not at a level to support awareness of tangible cultural heritage. In addition, according to another important result of the research, the awareness levels of the participants about the activities of local and public organisations on the protection of tangible cultural heritage are low. Based on the results of the research, some suggestions for theory and practice were made.

Keywords: Tangible Cultural Heritage, Harput, UNESCO, Local History, Mixed Research Design

GİRİŞ

Kültürel miras bir milletin hafızasını temsil etmektedir. Kültürel miras, somut kültürel miras ve somut olmayan kültürel miras olmak üzere ikiye ayrılmaktadır (Demirezen & Aktaş, 2020, s. 414). Somut kültürel miras, insan elinin ürettiği eserler olarak tanımlanabilir (Özkartal, 2015). Değişmezlik ve sabitlik kavramlarıyla da açıklanabilir (Basat, 2013). Soyut kültürel miras ise gelenek-görenek ve değerlerdir (Özkartal, 2015). Yine 17 Ekim 2003 tarihli Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunması Sözleşmesi'nin 2. maddesinde bulunan tanımlar kısmında, soyut kültürel mirasın bir başka tanımına rastlanılmaktadır. Buna göre;

Somut olmayan kültürel miras toplulukların, grupların ve kimi durumlarda bireylerin, kültürel miraslarının bir parçası olarak tanımladıkları uygulamalar, temsiller, anlatımlar, bilgiler, beceriler ve bunlara ilişkin araçlar, gereçler ve kültürel mekanlar anlamına gelir. Kuşaktan kuşağa aktarılan bu somut olmayan kültürel miras, toplulukların ve grupların çevreleriyle, doğayla ve tarihleriyle etkileşimlerine bağlı olarak, sürekli biçimde yeniden yaratılır ve bu onlara kimlik ve devamlılık duygusu verir, böylece kültürel çeşitliliğe ve insan yaratıcılığına duyulan saygıya katkıda bulunur. (UNESCO Türkiye Milli Komisyonu [UTMK], 2023).

Kültürün sürdürülebilirliğine dair çalışmalarda, “durağan” ve “dinamik” olmak üzere iki kavramın ortaya çıktığı görülür. Bu bağlamda somut kültürel mirasın durağan, soyut kültürel mirasın ise dinamik yapıya sahip olduğu görülmektedir (Basat, 2013, s. 62).

Sürdürülebilir şehir kavramının önemli bir boyutu kültürel mirasın korunmasıdır (Boz & Özkan, 2019). Çağımızda kırsaldan kente yaşanan yoğun göçlerin doğal sonucu olarak kırsal kültür hafızası zayıflamaktadır. Buna bağlı olarak kırsal kesimde yaşayanların kültürel kimlikleri zayıflamakla birlikte soyut kültürel mirasın da bozulduğu görülmektedir. Bunların olmaması için kültür unsurlarını gelecek kuşaklara aktarmak önem arz etmektedir (Dinç & Diker, 2023, s. 1081). Somut kültürel miras için de benzer kaygılardan bahsetmek mümkündür. Maddi kültürün korunmasında ise bütüncül yaklaşımların ve kültürel politikaların da geliştirilmesi gerekmektedir. Başka bir ifadeyle her somut kültürel miras içinde bir kültür barındırır ve bu ikisini ayırmak pek mümkün değildir (Basat, 2013, s. 64). Diğer taraftan kültürel mirasın korunması hem milli bir mesele hem de evrensel bir meseledir. Nitekim Türkiye, Venedik Tüzüğü, Dünya Doğal ve Kültürel Mirasının Korunmasına Dair Sözleşme, ICOMOS, ICOM, Avrupa Mimari Mirasının Korunması Sözleşmesi, Arkeolojik Mirasın Korunmasına İlişkin Avrupa Sözleşmesi gibi yasal metinlere taraf olarak kültürel mirasın korunmasına dair iradesini yansıtmıştır (Batmaz & Biçici, 2021, s. 98).

20-23 Ekim 2004 yılında UNESCO tarafından Japonya’da düzenlenen “Somut ve Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunması Uluslararası Konferansı: Bütüncül Yaklaşımlara Doğru” başlıklı Yamato Deklarasyonu kültürel mirasın korunmasına dair önemli metinlerdendir (Basat, 2013, s. 64). Uluslararası Anıtlar ve Siteler Konseyi ICOMOS’un somut kültürel miras olarak mimari mirasın korunmasına ilişkin ortaya koyduğu amaçlara bakıldığında korumaya dair bilgi toplamayı temel amaçları arasına dahil ettiği görülmektedir (Ahunbay, 2009). Ancak hukuksal metinlerden öte kültürel mirasın korunmasında sürdürülebilir kültürel miras yönetiminin daha etkili bir yaklaşım olduğu söylenebilir. Bu yaklaşıma göre kültürel mirası korumanın önemli bir aşaması “miras değerlerinin neden korunması gerektiği konusunda toplumsal bilinç oluşturma”dır (Kuşçuoğlu & Taş, 2017). Bu bağlamda kültürel mirasın neden korunması gerektiğinin öncelikle de kültürel mirasın tarihinin ve anlamının bilinmesi olarak değerlendirilebilir (Akt. Kuşçuoğlu & Taş, 2017, s. 62).

Yerleşim alanları, o yerin geçmişinin bugüne yansımalarıdır. Bu durumda kültürel miras ve çağdaşlık birbiriyle çeliştirilmemeli aksine sentezlenmelidir. Yerleşim yerlerinde çalışmalar yapıp tarihi dokusuna zarar vermeden gelişimi ve (Özdoğan, 2006, s. 36-37) kültürel mirasa saygı duyulması sağlanmalıdır (Külcü, 2015, s. 31). Ancak Türkiye kendi kültürel zenginliklerini koruma konusunda yeterli bilinç düzeyine sahip değildir. Devlet ise kültürel miras bilincini bireye aktarmada bireyi istekli hale getirmeli, denetleyici ve düzenleyici bir rol üstlenmelidir (Özdoğan, 2006, s. 36-37). Burada kültürel miras farkındalığını yeni nesile aktarma görevi eğitimcilere düşmektedir. Kültürel miras değerlerimizin koruyucusu eğitimidir. Fakat bazı yetersizliklere rastlanılmaktadır. Örneğin ilköğretim ve ortaöğretimde sanat tarihi müfredatı yenilenmesine rağmen yeterli olamamış ve 1970’li yıllarda gereksiz görülerek kaldırılmıştır. Durumun bir başka örneğine bakılacak olursa, arkeoloji biliminin öğrenciye aktarımı konusunda da yetersiz kaldığı söylenebilir. Ayrıca ilköğretim ve ortaöğretimde sosyal bilimlere kolay, eğlenceli, lazım olmayacak bilgilerin olduğu dersler gözüyle bakıldığı için kültürel miras bilinci düşük düzeyde kalmaktadır (Külcü, 2015, s. 31-32). Bireylere kültürel miras aktarımı ve kültürel miras bilinci oluşturma görevi büyük oranda sosyal bilgiler dersi ile bağdaştırılmıştır. Sosyal bilgiler öğretim programı genel amaçları incelendiğinde de bireyde kültürel miras bilinci oluşturma ile ilgili maddeler vardır (Dönmez & Yeşilbursa, 2014, s. 431; Pehlivan, 2015, s. 13).

Kültürel mirasın korunmasında diğer bir önemli husus o kültürel mirasa yönelik tehditlerin bilinmesidir (Kuşçuoğlu & Taş, 2017, s. 66). Ayrıca koruma yaklaşımlarına

bakıldığında yine toplumsal bilinçlendirmenin, korumanın temel unsurlarından biri olduğu değerlendirilmektedir. Çünkü “halkı koruma konusunda bilinçlendirmek için ilkokuldan başlayarak yükseköğretime kadar her düzeyde bilgi vermek ve kamuoyu oluşturmak önemlidir”. Denilebilir ki bir kültürel miras olarak tarihi çevrenin korunması için tarihi çevrede yaşayanlar, tarihsel çevreyi “tahrip etmeden geleceğe aktarabilecek istek ve bilince sahip olmalıdır” (Ahunbay, 2009).

SOMUT KÜLTÜREL MİRAS OLARAK HARPUT’UN ÖNEMİ VE KORUNMASI

Harput’ta hüküm sürmüş uygarlıklara bakıldığında, ilk olarak tarihi M.Ö. 2000’e dayanan Hurri’lerin varlık gösterdiği görülmektedir. Hurri’lerden sonra, M.Ö. 14. yüzyılda bölgede Hitit’ler egemenlik göstermiştir. Hititlerden sonra ise sırasıyla Urartu (M.Ö. 12. yüzyıl- M.Ö. 7. yüzyıl) ve Roma İmparatorluğu (M.S. 1. yüzyıl- M.S. 395) Harput’ta egemen güçler olmuştur. Malazgirt Savaşı (1071) sonrasında Harput, Büyük Selçuklu Devleti’nin eline geçmiş ve daha sonra 1110 yılında Artukluoğulları’nın egemenliği altına girmiştir. 14. yüzyılda bölgede İlhanlılar hüküm sürmüştür. Moğolların Anadolu’yu işgali ile Harput toprakları Dulkadiroğulları’nın eline geçmiştir. Daha sonra bölgeye sırasıyla Akkoyunlular’ın (1465-1507), Safeviler’in (1507-1516) ve son olarak Osmanlı Devleti’nin (1516) hakim olduğu görülmektedir (Başgün, 2019, s. 42-44; Harput Uygulama ve Araştırma Merkezi; UNESCO; Coşkun ve ark., 2009, s. 26, 29, 30). Osmanlı Devleti’nin bölgedeki hakimiyeti sonucunda, Harput’taki nüfus mezraya inmeye başlamıştır. Harput tarihi kentine 5 km uzaklıktaki bu yeni şehir merkezi, 1937’de Elazığ adını almıştır (UNESCO). Gaspak (2015) ise Eski Çağ’da Harput’ta yaşamış olan medeniyetlerin dini inanışlarını incelemiştir. Buna göre çeşitli medeniyetler olduğu gibi çeşitli dini inanışların da var olduğu görülür. Genel olarak çok tanrılı din anlayışı görülmekle beraber Zerdüştlük, Maniheizm ve Hristiyanlık inançları da varlık göstermiştir.

Harput tarihindeki bu medeniyetlerin bıraktığı somut kültürel miras olarak Harput Kalesi’nin, camilerinin, kiliselerinin, hamamlarının ve geleneksel kültür evlerinin UNESCO Dünya Mirası Geçici Listesi’nde yer almasında önemi büyüktür. Yine bu somut kültürel miraslar sayesinde Harput önemli bir turizm merkezi olmuştur (Tunç, 2021, s. 38). Bunun yanı sıra Harput yaz aylarındaki serin iklimi sayesinde Elazığ’da yaşayanlar tarafından özellikle akşam saatlerinde ve hafta sonlarında sık sık ziyaret edilmektedir (Çetinkaya, 2014, s. 73). Harput, turizm değerlendirmesi niteliğinde sayılabilecek kimi çalışmalara konu olmuştur. Buna göre Harput için bazı olumsuzlukların olduğundan bahsedilmektedir. Örneğin, Harput Kalesi’nin iyi

korunmadığı, kazı ve restorasyon nedeniyle gezi alanlarının uzun süre ziyarete kapalı kalması, gezi alanlarına giden yolların yetersizliği, Buzluk Mağarası’na yeterli önemin verilmemesi, turizm altyapısının ve üstyapısının eksik kalması, beslenme hizmetinin yetersizliği ve son olarak da tarihsel mimari dokuya aykırı yapıların türemesi gibi faktörler bu olumsuz durumlar içerisinde sayılabilir (Tunç, 2021, s. 38, s. 41-42). Harput’un tanıtımı konusundaki eksiklik toplumun kültürel mirasa dair farkındalık düzeyinin düşük olmasına neden olmaktadır. Yine bu düşük farkındalık düzeyinin bir sonucu olarak da kültürel mirasa ve çevre temizliğine önem verilmediği görülmektedir (Topçu ve ark., 2013, s. 836, 847).

Harput’ta varlık gösteren uygarlıklar kendisinden önceki uygarlıktan kalan eserleri korumuş, amacına uygun olarak kullanmış ya da başka türlü kullanım için işlevselleştirmişlerdir (Atıcı, 2020, s. 26). 1940’lı yıllara gelindiğinde insanlar Harput’dan Elazığ ovasına göç etmiştir. Göç eden insanlar Harput’daki evlerinin yapı malzemelerini de sökerek götürmüş ve Harput’un tarihi dokusuna zarar vermişlerdir (Yaşar, 2013, s. 894). Harput’ta bulunan somut kültürel mirasın bir kısmı restore edilmiştir ancak işlevselliklerini kaybetmişlerdir. Bir kısmının da restorasyon ihtiyacı vardır ve kullanılır durumda değildir. İşlevsiz yapılar ziyaretçilere açık değildir ve bu yapılarda fiziksel eskime hızı daha yüksektir. (Cankara, 2021, s. 57). Restore edilmeyen yapıların restorasyonu için planlar hazırlanmaktadır (Atıcı, 2020, s. 26). Bunun yanı sıra birçok uygarlığa ev sahipliği yapan Harput’ta tarihi toplumsal tabakalaşma okunamamakta ve ziyaretçilere sergilenememektedir. Cumhuriyet sonrası dönemde yapılaşmada tarihi dokuya gerekli önem verilmemiştir. Tarihi doku bozulmuş ve az sayıda aslına uygun yapı günümüze ulaşabilmiştir (Cankara, 2021, s. 57). Örneğin, Orta Çağ Türk mimarisinin önemli yapıtlarından birisi olan Harput Ulu Cami, yapılan restorasyon çalışmaları sonucunda eski mimari dokusunu kaybetmiştir (Durukan, 1992, s. 199). Bir başka örneğe bakacak olursak, Harput Ulu Cami (Bey-Pınar) Çeşmesi de 2005 yılında aslına uygun olmayan bir şekilde restore edilmiştir. Çeşmenin onarılan üst örtüsü onu orijinal dokusundan uzaklaştırmıştır (Kılıç, 2020, s. 406). Bununla birlikte Harput’un sosyal yapılarına bakıldığında değerlendirilebilecek unsurlarından biri hamamlardır. Harput’ta, günümüze kadar varlığını sürdürebilen üç hamam bulunmaktadır (Cankara, 2021, s. 53). Onarımı yapılan hamamların da mimari dokusu zedelenmiştir (Atıcı, 2020, s. 35).

Araştırmanın Problemi

2018 yılında UNESCO Dünya Mirası Geçici Listesi’ne dahil edilen Harput (Önal, 2023, s. 37), kültürel kimliği ile Türkiye’de kadim kentler arasında yer almaktadır (Azar, 2019). Harput’un UNESCO asıl listesine

alınması beklenilmektedir (Sabah, 2021). Ancak UNESCO Dünya Mirası Geçici Listesi'ne dahil edilen Harput'un korunmasına ilişkin yukarıda bahsedilen bütüncül koruma yaklaşımlarından korumaya dair bilgi toplama (Ahunbay, 2009), toplumsal bilinç oluşturma (Kuşçuoğlu & Taş, 2017), ilkokuldan yükseköğretime kadar kamuoyu oluşturma gibi (Ahunbay, 2009) çalışmaların yapılmadığı görülmektedir. Nitekim konuya ilişkin alanyazına bakıldığında Harput'un kültürel kimliği (Azar, 2019), Harput'a ilişkin turist algısı (Tunç, 2021), eski çağlarda Harput'un dini yapısı (Gaspak, 2015), Harput hamamları (Cankara, 2021), Harput somut kültürel varlıklarının onarımı (Kılıç, 2020), 19. yüzyılda Harput'un sosyal ve dini yapısı (Karayıl, 2018), restorasyon sonrası yeniden işlevlendirilmiş geleneksel Harput evlerinin ekolojik değerlendirilmesi (Özer, 2014), on dokuzuncu yüzyıl Harput vilayetinde giyim kuşam kültürü (Avcı, 2013), Elazığ-Harput müzik folkloru (Ekici, 2000) araştırılmıştır. Ancak kültürel mirasın korunmasında çağdaş yaklaşımların ortaya koyduğu toplumsal bilinç odaklı koruma çalışmalarına rastlanılmamıştır. Bu kapsamda araştırmanın temel problemi ve alt problemleri aşağıdaki gibi sıralanmıştır.

Araştırmanın Temel Problemi: Harput'un korunmasına dair bireylerin farkındalıkları ne düzeydedir?

Araştırmanın Alt Problemleri:

1. Elazığ'da yaşayan bireylerin Harput'un somut kültürel ve tarihi mirası hakkındaki farkındalıkları ne düzeydedir?
2. Elazığ'da yaşayan bireylerin Harput'un somut kültürel ve tarihi mirası hakkındaki farkındalıkları demografik değişkenlere (Cinsiyet, yaş, eğitim düzeyi) göre farklılık göstermekte midir?
3. Elazığ'da yaşayan bireylerin somut kültürel miras olarak Harput'un korunmasına yönelik kamu kurumları tarafından gerçekleştirilen faaliyetler hakkındaki bilgileri ne düzeydedir?
4. Elazığ'da yaşayan bireylerin somut kültürel miras olarak Harput'un korunmasına yönelik kamu kurumları tarafından gerçekleştirilen faaliyetler hakkındaki bilgi düzeyi demografik değişkenlere (Eğitim düzeyi vb.) farklılık göstermekte midir?
5. Elazığ'da yaşayan bireylerin somut kültürel miras olarak Harput'un korunmasına yönelik yerel yönetimler tarafından (Belediye) gerçekleştirilen faaliyetler hakkındaki bilgi düzeyi nasıldır?
6. Elazığ'da yaşayan bireylerin somut kültürel miras olarak Harput'un korunmasına yönelik yerel yönetimler tarafından gerçekleştirilen faaliyetler hakkındaki bilgi düzeyi demografik değişkenlere (Eğitim düzeyi vb.) farklılık göstermekte midir?

YÖNTEM

Araştırmanın Modeli

Araştırmada, araştırma problemlerinin cevaplanmasında karma araştırma desenlerinden *gömülü karma yöntem* kullanılmıştır. *Gömülü karma yöntem* araştırmalarında, nicel ve nitel veriler eş zamanlı olarak toplandıktan sonra bir veri türü diğerini destekler nitelikte kullanılır (Fırat ve ark., 2014, s. 72).

ÇALIŞMA GRUBU

Nicel Çalışma Grubu

Araştırmanın amacına uygun olarak araştırmada, *kolayda örnekleme* yöntemi benimsenmiştir. Araştırmanın nicel çalışma grubunu, Elazığ ilinde yaşayan 10-70 yaş arası bireyler oluşturmaktadır. Bu kapsamda anket uygulaması için 444 kişiye ulaşılmış ve çalışmaya gönüllü olarak katılmayı kabul eden 443 kişiye anket uygulanmıştır. Bu kapsamda çalışmaya katılanların %58,7'si ($f=260$) kız/kadın, %41,3'ü ($f=183$) erkektir. Araştırmaya katılanların %72,0'ı ($f=319$) 10-17 yaş grubunu, %16,9'u ($f=75$) 18-29 yaş grubunu, %9,9'u ($f=44$) 30-59 yaş grubunu ve %1,1'i ($f=5$) 60-70 yaş grubunu oluşturmaktadır. Katılımcıların %36,3'ü ($f=161$) ortaokul öğrencilerinden, %35,7'si ($f=158$) lise öğrencilerinden, %15,1'i ($f=67$) üniversite öğrencilerinden ve %12,9'u ($f=57$) aktif öğrenci olmayan bireylerden oluşmaktadır.

Nitel Çalışma Grubu

Araştırmanın nitel verileri Elazığ ilinde yaşayan 31 kişiden toplanmıştır. 18 yaş altı bireyler ile yapılan mülakatlar Milli Eğitim Bakanlığına bağlı 4 okuldan toplanmıştır. 18 yaş üstü bireyler, Harput'ta gezi için giden ve Elazığ'da yaşayan bireylerdir. Mülakata katılanların %48,4'ü ($f=15$) kız/kadın ve %51,6'sı ($f=16$) erkektir. Katılımcıların %61,3'ü ($f=19$) 10-17 yaş, %9,7'si ($f=3$) 18-29 yaş, %25,8'i ($f=8$) 30-59 yaş ve %3,2'si ($f=1$) 60-70 yaş grubundadır.

Veri Toplama Araçları

Araştırmada verilerin toplanmasına yönelik "Harput'un Korunmasına İlişkin Toplumsal Bilinç Anketi" ve nitel veri olarak yarı yapılandırılmış görüşme formu ve kişisel bilgi formu tasarlanmıştır.

Harput'un korunmasına ilişkin toplumsal bilinç anketi

Nicel veri toplamak amacıyla ölçek ve anket gibi araçlar kullanılmaktadır. Ölçekler, belli bir kurama dayanan alt boyutlara ayrılabilen ve toplam puan alınabilen araçlardır. Ölçeklerden farklı olarak anketler, pratik amaçlar için kullanılan birbirinden bağımsız maddelerin olduğu, alt boyutlara ayrılmayan, toplam puanın alınmadığı ve

her maddenin birbirinden bağımsız olarak test edildiği araçlardır. Dolayısıyla anketler için yapı geçerliği (Açımlayıcı ve doğrulayıcı faktör analizi) gibi süreçlere ihtiyaç duyulmaz (Oral & Çoban, 2020, s. 77-114; Tutar & Erdem, 2020). Bu bağlamda araştırma konusunda uzman iki akademisyenin görüşleri alınarak araştırmanın amaçlarına yönelik çoktan seçmeli ve kapalı uçlu sorulardan oluşan 8 maddelik anket tasarlanmıştır. Anket 5'li likert türünde (Hiç katılmıyorum...kesinlikle katılıyorum) ve görseller içermeyen maddelerdir. Tasarlanan anketin Cronbach's Alpha güvenirlik katsayısı 0,88'dir. Bu değer yüksek düzeyde bir güvenirliği göstermektedir (Akgül & Çevik, 2005). Anketteki 1., 2., 3. ve 4. maddeler bireylerin Harput'un somut kültürel ve tarihi mirasına ilişkin farkındalıklarını, 5. ve 6. maddeler bireylerin Harput'un somut kültürel ve tarihi mirasına ilişkin kamu kuruluşları tarafından yapılan koruma faaliyetlerine dair farkındalıklarını, 7. ve 8. maddeler bireylerin Harput'un somut kültürel ve tarihi mirasına ilişkin yerel yönetimler tarafından yapılan koruma faaliyetlerine dair farkındalıklarını saptamak için tasarlanmıştır.

Yarı yapılandırılmış görüşme formu

Araştırmada Elazığ'da yaşayan bireylerin, Harput'un somut kültürel mirasına ilişkin farkındalıklarını saptamak için yarı yapılandırılmış bir mülakat formu tasarlanmıştır. Araştırma konusuna ilişkin uzmanlığı olan iki akademisyenin görüşleri doğrultusunda tasarlanan mülakat formu, 7 sorudan oluşmaktadır. Mülakat formundaki ilk 5 soru bireylerin Harput'un somut kültürel ve tarihi mirasına ilişkin farkındalıklarını, 6. soru bireylerin Harput'un korunmasına yönelik kamu kuruluşları tarafından yapılan faaliyetlerine ilişkin farkındalıklarını ve 7. soru bireylerin Harput'un korunmasına yönelik yerel yönetimler tarafından yapılan faaliyetlerine ilişkin farkındalıklarını saptamak için tasarlanmıştır.

Kişisel bilgi formu

Araştırmaya katılan bireylerin yaş, cinsiyet ve eğitim durumlarına ilişkin bilgileri toplamak için hazırlanmıştır.

Veri Toplama Süreci

Mevcut çalışma, Fırat Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırmaları Etik Kurulu tarafından onaylanmıştır (Kurulun evrak tarihi ve sayısı: 25.11.2022, 12368). Çalışma grubunu, Elazığ ilinde yaşayan 10-70 yaş aralığındaki bireyler oluşturmaktadır. Milli Eğitim Bakanlığına bağlı ortaokul ve liselerde öğrenim gören 10-17 yaş grubunu oluşturan bireylere anket uygulamak ve mülakat yapmak için, öğrencilerin velilerinden Bilgilendirilmiş Veli Gönüllü Olur Formu ile Milli Eğitim Bakanlığından uygulama izni alınmıştır (Evrak numarası: E-79137285-605.01-67860726). Çalışmanın 18 yaş üstünü oluşturan katılımcılarından ise Gönüllü

Katılımcı Onam Formu onayıyla veri toplanmıştır. Verilerin toplanması gönüllülük esasına dayanmaktadır. İlgili yazarlar, veri toplama konusunda proje grubundan yardım almıştır ve veriler 2022-2023 eğitim öğretim yılında, 5 günde toplanmıştır.

Nicel çalışma grubundaki 18 yaş altı bireyler, Milli Eğitim Bakanlığına bağlı ortaokullarda ve liselerde öğrenim gören öğrencilerdir. Nicel çalışmanın veri toplama aracı olan anket, 3 ortaokul ve 3 lisede, ders arasında uygulanmış ve öğrenim sürecini etkilememiştir. Nicel çalışma grubundaki 18 yaş üstü bireyler, Elazığ ilinde yaşayan bireylerden oluşmaktadır. Anketler parklarda, kütüphanelerde, kafelerde, yerel işletmelerde, sosyal alanlarda uygulanmıştır. Anket uygulaması araştırma yazarları tarafından yapılmış ve her anket uygulaması yaklaşık 3-4 dakika sürmüştür. Katılımcılara yaş, cinsiyet ve eğitim düzeyleri gibi demografik özellikleri sorulmuştur ancak isim ve soy isimleri sorulmamıştır. Veri toplanırken katılımcılara, sorulardan rahatsız olduklarında anketi istedikleri zaman yanıtlamayı bırakabilecekleri söylenmiştir.

Nitel çalışma grubundaki 18 yaş altı bireyler, Milli Eğitim Bakanlığına bağlı ortaokullarda ve liselerde öğrenim gören öğrencilerdir. Nitel çalışmanın veri toplama aracı olan mülakat, 2 ortaokul ve 2 lisede uygulanmıştır. Mülakatlar ders arasında yapılmış ve öğrenim sürecini etkilememiştir. Nitel çalışma grubundaki 18 yaş üstü bireyler, Elazığ ilinde yaşayan bireylerden oluşmaktadır. Mülakatlar parklarda, kafelerde, yerel işletmelerde, sosyal alanlarda yapılmıştır. Mülakatlar, araştırma yazarları tarafından yapılmış ve her mülakat yaklaşık 3-4 dakika sürmüştür. Katılımcılara yaş, cinsiyet ve eğitim düzeyleri gibi demografik özellikleri sorulmuştur ancak isim ve soy isimleri sorulmamıştır. Mülakat uygulamasından önce katılımcılara, soruları yanıtlamaktan istedikleri zaman vazgeçebilecekleri söylenmiştir.

Veri Analizi

Nicel Verilerin Analizi

Katılımcıların Harput'un somut kültürel ve tarihi mirası hakkındaki farkındalık düzeylerini saptamak için elde edilen verilerin analizinde aritmetik ortalama ($\bar{x}$) ve standart sapma (SS) kullanılmıştır. Araştırmada kullanılan anket 5'li likert, dört fark aralığına sahip olduğu için aritmetik ortalamalara göre yapılan değerlendirmelerde, $4/5=0,80$ 'lik bir fark aralığı esas alınmıştır. Ayrıca veri analiz tekniğini belirlemek için verilerin normallik varsayımı sınanmıştır. Örneklem büyüklüğünden bağımsız olarak, tek değişkenli normalliğin çarpıklık ve basıklık değerleri kullanılarak test edilmesi güvenilir ve en çok kullanılan yöntemdir (Kim, 2013; Kline, 2011; Hair ve ark., 2010; Tabachnick & Fidell, 2015). Aşağıdaki ankette, her maddeye ilişkin çarpıklık ve basıklık değerleri paylaşılmıştır.

Tablo 1Araştırma Verilerine İlişkin Çarpıklık ve Basıklık Değerleri / *Skewness and Kurtosis Values of Research Data*

No	N	Çarpıklık	Standart Hata	Basıklık	Standart Hata
M1	443	-0,015	0,116	-0,951	0,231
M2	443	0,290	0,116	-1,018	0,231
M3	443	-0,179	0,116	-1,019	0,231
M4	443	0,448	0,116	-0,868	0,231
M5	443	0,687	0,116	-0,770	0,231
M6	443	0,963	0,116	-0,237	0,231
M7	443	0,680	0,116	-0,667	0,231
M8	443	0,850	0,116	-0,448	0,231

Tablo 1'e göre anket maddelerine ilişkin çarpıklık değerleri -0,179 ile 0,963; basıklık değerleri -1,019 ile -0,237 arasındadır. Verilerin tek değişkenli çarpıklık ve basıklık değerlerine göre normalliğin test edilmesinde en çok kullanılan ve başvuru ölçütler vardır. Tabachnick ve Fidell'e (2015) göre ± 1.5 aralığındaki; George and Mallery'e (2019) göre ± 2 aralığındaki; Hair vd.'e (2010) göre ± 2 ve ± 7 ve Brown'a (2006) göre ± 3 ve ± 10 aralığındaki çarpıklık ve basıklık değerleri verilerin normal dağıldığını göstermektedir. Anket maddelerine ilişkin çarpıklık değerleri -0,179 ile 0,963; basıklık değerleri -1,019 ile -0,237 arasındadır. En çok kullanılan ölçütlerin tümüne göre, araştırma verileri tek değişkenli normallik varsayımını sağlamıştır. Söz konusu değerler normallik varsayımını sağladığı için yapılan analizlerde parametrik testlerden ilişkisiz/bağımsız örneklem *T-Testi* ve ilişkisiz örneklem için *tek faktörlü varyans* (One-way Anova) analizi kullanılmıştır. Tablo 2'de fark aralıkları ve bu fark aralıklarına karşılık gelen anket cevapları verilmiştir. Katılımcıların anket maddelerinden aldıkları ortalamalar, söz konusu fark aralıkları kullanılarak değerlendirilmiştir.

Tablo 2Anket Maddelerinin Değerlendirilmesindeki Fark Aralıkları / *Difference Intervals in the Evaluation of Questionnaire Items*

Fark Aralığı	Anketteki Karşılığı	Değerlendirme
1,00–1,80	Kesinlikle Katılmıyorum	Çok Düşük
1,81–2,60	Katılmıyorum	Düşük
2,61–3,40	Kısmen Katılıyorum	Orta
3,41–4,20	Katılıyorum	Yüksek
4,21–5,00	Tamamen Katılıyorum	Çok Yüksek

Tablo 3Kodlama Güvenirliği Formu / *Coding Reliability Form*

Katılımcı	Cevaplar	Kodlayıcı 1	Kodlayıcı 2	Uyuşma	Uyuşmama
Katılımcı 1	Soru 1-Cevap 1	Sosyal Bilgiler ve Tarih Dersleri	Sosyal Bilgiler ve Tarih Dersleri	x	
Katılımcı 2	Soru 1-Cevap 1	Diğer	Diğer	x	
Katılımcı 3	Soru 1-Cevap 1	Sosyal Bilgiler ve Tarih Dersleri	Diğer		x

Nitel Verilerin Analizi

Nitel verilerin analizinde içerik analizi kullanılmıştır. İçerik analizinde, benzer veriler belirlenen kavramlar ve temalar çerçevesinde gruplandırılarak düzenlenir ve okuyucunun kolayca anlayabileceği şekilde yorumlanır. Bu süreçte belirli yöntem ve sistemler kullanılmaktadır (Yıldırım & Şimşek, 2013, s. 259). İçerik analizinin temel sistematigi "Problemi tanımlama: Araştırma amacını belirleme," "Kategori sistemini oluşturma: Kategorileri tanımlama ve kodlama kurallarını belirleme" ve "Ölçüm birimlerini belirleme: Kodlama ve analiz birimlerini tanımlama" safhalarından oluşmaktadır (Gökçe, 2006, s. 51). Kategorilerin belirlenmesinde çeşitli yöntemler kullanılabilir (Tavşancıl & Aslan, 2001, s. 72-77). İlk yöntem, teorik yapı dikkate alınarak kategorilerin oluşturulmasıdır. İkinci yöntem ise mesaj içeriklerindeki ilişkilerin ve benzerliklerden hareketle kategori oluşturulmasıdır. Üçüncü yöntem ise her iki yöntemin birlikte kullanılmasıdır (Akt. Bilgin, 2014, s. 13-14). Mevcut araştırmada ise ikinci yöntem kullanılmıştır. Bu kapsamda araştırmanın amacı ve mülakat sorularına verilen cevaplardaki ilişkiler ve benzerlikler dikkate alınarak tema, kategoriler ve bu kategorilere ilişkin kodlar oluşturulmuştur. Araştırmada ulaşılan kodların geçerliği, konuya ilişkin iki uzman görüşü ile doğrulanmıştır. Araştırmada ulaşılan 4 tema, 12 kategori ve kodların güvenilirliğine ilişkin güvenilirlik analizi yapılmıştır. İki farklı kodlayıcıya kodlama sistematigi gösterilmiştir. Ardından iki farklı kodlayıcı Tablo 3'deki kodlama formu doldurulmuştur.

Tablo 3'te araştırmada kullanılan kısa kodlama güvenilirliği formu görülmektedir. Söz konusu kodlama güvenilirliği formu 2 kodlayıcı tarafından doldurulduktan sonra uyuşma ve uyuşmama sayıları sayılmıştır.

Kodlayıcılar arasındaki uyumda güvenilirlik katsayısı formülü kullanılarak, kodlama güvenilirliği hesaplanmıştır. Güvenirlik katsayısı “*Güvenirlik=uzlaşma sayısı / (uzlaşma sayısı + uzlaşmama sayısı)*” (Miles & Huberman, 2015, s. 64; Muijs, 2004, s. 73) formülü kullanılarak hesaplanmıştır. Uzlaşma sayısının, uyum ve uyumsuzluk sayısının toplamına oranından (170/178), güvenilirlik katsayısı %96 değerinde bulunmuştur. Bu değer kodlamanın güvenilir olduğunu göstermektedir (Miles & Huberman, 2015, s. 64; Muijs, 2004, s. 73).

BULGULAR

Tablo 4’te görüldüğü gibi örnekleme oluşturan katılımcıların Harput’un kültürel ve tarihi mirası hakkındaki bilgi düzeyleri orta ($\bar{x}=3,01$), Harput’ta yaşamış medeniyetler hakkındaki bilgi düzeyleri orta ($\bar{x}=2,64$), Harput’ta bulunan tarihi yapılar ve eserler hakkındaki bilgi düzeyleri orta ($\bar{x}=3,15$), Harput’ta bulunan tarihi yapıların ve eserlerin hangi medeniyetlere ait olduğuna ilişkin bilgi düzeyleri düşük ($\bar{x}=2,50$), Harput’un korunmasına yönelik kamu kurumları tarafından gerçekleştirilen faaliyetler hakkındaki bilgi düzeyleri düşük ($\bar{x}=2,29$; 2,01), Harput’un korunmasına dair yerel yönetimler tarafından gerçekleştirilen faaliyetler hakkındaki bilgi düzeyleri düşük ($=2,28$) ve Harput’un korunmasına dair yerel yönetimler tarafından gerçekleştirilen faaliyetlerin takip edilmesi düzeyleri düşük ($=2,15$) düzeydedir.

Tablo 4

Harput’un Somut Kültürel ve Tarihi Mirası Hakkında Bilgi Düzeyine İlişkin Tanımlayıcı İstatistikler / *Descriptive Statistics on the Level of Knowledge about Harput’s Tangible Cultural and Historical Heritage*

No	Anket Maddeleri	N	Min	Max		SS
M1	Harput’un kültürel ve tarihi mirası hakkında bilgi sahibiyim.	443	1,00	5,00	3,01	1,28
M2	Harput’ta yaşamış medeniyetler hakkında bilgi sahibiyim.	443	1,00	5,00	2,64	1,32
M3	Harput’ta bulunan tarihi yapılar ve eserler hakkında bilgi sahibiyim.	443	1,00	5,00	3,15	1,30
M4	Harput’ta bulunan tarihi yapıların ve eserlerin hangi medeniyetlere ait olduğunu bilirim.	443	1,00	5,00	2,50	1,30
M5	Harput’un korunmasına dair kamu kuruluşları tarafından gerçekleştirilen faaliyetler hakkında bilgi sahibiyim.	443	1,00	5,00	2,29	1,35
M6	Harput’un korunmasına dair kamu kuruluşları tarafından gerçekleştirilen faaliyetleri takip ederim.	443	1,00	5,00	2,01	1,25
M7	Harput’un korunmasına dair yerel yönetimler tarafından gerçekleştirilen faaliyetler hakkında bilgi sahibiyim.	443	1,00	5,00	2,28	1,31
M8	Harput’un korunmasına dair yerel yönetimler tarafından gerçekleştirilen faaliyetleri takip ederim.	443	1,00	5,00	2,15	1,30

Tablo 5

Harput’a Dair Somut Kültürel Miras Hakkındaki Bilgi Düzeyi / *Level of Knowledge about Harput’s Tangible Cultural Heritage*

Tema	Kategori	f	Kod
Somut Kültürel Miras Hakkında Bilgi Düzeyi	Genel Bilgisi Var	19	Harput, Harput Kalesi, Süt Kalesi, Ulu Cami, Sara Hatun, Dabakhane, Eğri minare, Çınar altı, seyir terası, ziyaretler
	Genel Bilgisi Yok	12	Bilmiyorum, sosyal bilgiler dersinde gördük ama hatırlamıyorum
	Güncel Bilgisi Var	1	2018
	Güncel Bilgisi Yok	30	2011, 2020, 1977, 1998, 2017, bilmiyorum, yakın zamanda ama bilmiyorum

Tablo 5’te, Elazığ’da yaşayanların Harput’a dair somut kültürel miras hakkındaki bilgi düzeyini gösteren içerik analizi sonuçları görülmektedir. Analiz sonucuna göre, örneklem grubu genel bilgi düzeyi açısından değerlendirildiğinde “somut kültürel miras hakkında genel bilgisi var” kategorisi ($f=19$) en yüksek frekansa sahipken, “somut kültürel miras hakkında genel bilgisi yok” kategorisi ($f=12$) en düşük frekansa sahiptir. Güncel bilgi açısından değerlendirildiğinde “somut kültürel miras hakkında güncel bilgisi yok” kategorisi ($f=30$) en yüksek frekansa sahipken, “somut kültürel miras hakkında güncel bilgisi var” kategorisi ($f=1$) en düşük frekansa sahiptir.

Tablo 6’da Elazığ’da yaşayanların Harput’a dair tarihi miras hakkındaki bilgi düzeylerini gösteren içerik analizinin sonuçları görülmektedir. Analiz sonucuna göre örneklem grubunda “tarihi miras hakkındaki bilgi düzeyi” teması ortaya çıkmış; bu tema “medeniyetlere dair bilgisi var”, “medeniyetlere dair bilgisi yok”, “tarihi yapılar hakkında bilgisi var”, “tarihi yapılar hakkında bilgisi yok” şeklinde dört kategoriye ayrılmıştır. Tabloya göre, geçmişte yaşamış medeniyetler hakkında bilgi düzeyi açısından değerlendirildiğinde “medeniyetlere dair bilgisi var” kategorisi ($f=21$) en yüksek frekansa sahipken “medeniyetlere dair bilgisi yok” kategorisi ($f=10$) en düşük frekansa sahiptir. Tarihi yapılar hakkında bilgi düzeyi açısından değerlendirildiğinde “tarihi yapılar hakkında bilgisi var” kategorisi ($f=29$) en yüksek frekansa sahipken “tarihi yapılar hakkında bilgisi yok” kategorisi ($f=2$) en düşük frekansa sahiptir.

Tablo 6Harput'a Dair Tarihi Miras Hakkındaki Bilgi Düzeyi / *Level of Knowledge about Harput's Historical Heritage*

Tema	Kategori	f	Kod
Tarihi Miras Hakkında Bilgi Düzeyi	Medeniyetlere Dair Bilgisi var	21	Urartu, Bizans, Osmanlı, Artuklu, Ermeniler, Romalılar, Selçuklu
	Medeniyetlere Dair Bilgisi yok	10	Bilmiyorum, hatırlamıyorum
	Tarihi Yapılara Dair Bilgisi Var	29	Süt Kalesi, Arap Baba Türbesi, Meryem Ana Kilisesi, Ulu Cami, Sara Hatun Cami, türbeler, Dabakhane, su tesisi, Buzluk Mağarası, camiler, müze evi, Harput Konağı, Kurşunlu Cami
	Tarihi Yapılara Dair Bilgisi Yok	2	Bilmiyorum

Tablo 7Harput'a Dair Somut Kültürel Mirasın Korunmasına Yönelik Kamu Faaliyetleri Hakkındaki Bilgi Düzeyi / *Level of Knowledge about Public Activities for the Protection of Harput's Tangible Cultural Heritage*

Tema	Kategori	f	Kod
Somut Kültürel Mirasın Korunmasına Dönük Kamu Kuruluşlarının Faaliyetleri Hakkında Bilgi Düzeyi	Kamu Kuruluşlarının Faaliyetleri Hakkında Bilgisi Var	12	Temizlik, tarihi yapıları koruma faaliyetleri, restorasyon, UNESCO tarafından koruma altına alındı, tanıtım için etkinlik, müze yapıldı, konuk evi yapıldı
	Kamu Kuruluşlarının Faaliyetleri Hakkında Bilgisi Yok	19	Bilmiyorum

Tablo 8Harput'a Dair Somut Kültürel Mirasın Korunmasına Yönelik Yerel Yönetim Faaliyetleri Hakkındaki Bilgi Düzeyi / *Level of Knowledge on Local Government Activities for the Protection of Harput's Tangible Cultural Heritage*

Tema	Kategori	f	Kod
Somut Kültürel Mirasın Korunmasına Dönük Yerel Yönetim Faaliyetleri Hakkında Bilgi Düzeyi	Yerel Yönetim Faaliyetleri Hakkında Bilgisi Var	13	Restorasyon, yerler rehber eşliğinde gezdirilir, sit alanı, güvenlik tedbirleri, müzeler korundu, turistik amaçlı çalışmalar, cam teras yapıldı
	Yerel Yönetim Faaliyetleri Hakkında Bilgisi Yok	18	Bilmiyorum

Tablo 9Harput'a Dair Somut Kültürel ve Tarihi Mirasa İlişkin Bilgi Kaynağı / *Source of Information on Harput's Tangible Cultural and Historical Heritage*

Tema	Kategori	f	Kod
Somut Kültürel ve Tarihi Mirasa İlişkin Bilgi Kaynağı	Sosyal Bilgiler ve Tarih Dersleri	7	Sosyal bilgiler dersi, tarih dersi
	Diğer	16	Kitaptan öğrendim, internet, büyüklerimden öğrendim, gezip gördüm

Tablo 7'de Elazığ'da yaşayanların, Harput'a dair somut kültürel mirasın korunmasına dönük kamu kuruluşlarının faaliyetleri hakkında bilgi düzeylerini gösteren içerik analizinin sonuçları görülmektedir. Tabloya göre, "Kamu Kuruluşlarının Faaliyetleri Hakkında Bilgisi Yok" kategorisi (f=19) en yüksek frekansa sahipken "Kamu Kuruluşlarının Faaliyetleri Hakkında Bilgisi Var" kategorisi (f=12) en düşük frekansa sahiptir.

Tablo 8'de Elazığ'da yaşayanların, Harput'a dair somut kültürel mirasın korunmasına dönük yerel yönetim faaliyetleri hakkındaki bilgi düzeylerini gösteren içerik

analizinin sonuçları görülmektedir. Tabloya göre yerel yönetim faaliyetleri hakkındaki bilgi düzeyi açısından değerlendirildiğinde "yerel yönetim faaliyetleri hakkında bilgisi yok" kategorisi (f=18) en yüksek frekansa sahipken "yerel yönetim faaliyetleri hakkında bilgisi var" kategorisi (f=13) en düşük frekansa sahiptir.

Tablo 9'da Elazığ'da yaşayanların, Harput'a dair edindikleri kültürel ve tarihi miras hakkındaki bilgilerinin hangi kaynaklardan edinildiğine dair içerik analizi sonuçları görülmektedir. Analiz sonucuna göre örneklem grubunda "Somut kültürel ve tarihi mirasa

ilişkin bilgi kaynağı” teması ortaya çıkmış; bu tema “sosyal bilgiler ve tarih dersleri”, “diğer” şeklinde iki kategoriye ayrılmıştır. Tabloya göre “diğer” kategorisi ($f=16$) en yüksek frekansa sahipken, “sosyal bilgiler ve tarih dersleri” kategorisi ($f=7$) en düşük frekansa sahiptir.

Tablo 10’da Harput’un somut kültürel ve tarihi mirası hakkındaki bilgi düzeyine ilişkin sekiz maddenin cinsiyet değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılaşmadığı görülmektedir ($p>0,05$).

Tablo 10

Ankete Verilen Cevapların Cinsiyete Göre Karşılaştırılması T-Testi Sonuçları / *T-Test Results of Comparison of Responses to the Questionnaire According to Gender*

No	Anket Maddeleri	Cinsiyet	N	SS	t	p
M1	Harput’un kültürel ve tarihi mirası hakkında bilgi sahibiyim.	Kız	260	2,99	-0,373	0,71
		Erkek	183	3,04		
M2	Harput’ta yaşamış medeniyetler hakkında bilgi sahibiyim.	Kız	260	2,60	-0,855	0,39
		Erkek	183	2,70		
M3	Harput’ta bulunan tarihi yapılar ve eserler hakkında bilgi sahibiyim.	Kız	260	3,15	0,020	0,98
		Erkek	183	3,15		
M4	Harput’ta bulunan tarihi yapıların ve eserlerin hangi medeniyetlere ait olduğunu bilirim.	Kız	260	2,51	0,288	0,77
		Erkek	183	2,48		
M5	Harput’un korunmasına dair kamu kuruluşları tarafından gerçekleştirilen faaliyetler hakkında bilgi sahibiyim.	Kız	260	2,26	-0,55	0,58
		Erkek	183	2,33		
M6	Harput’un korunmasına dair kamu kuruluşları tarafından gerçekleştirilen faaliyetleri takip ederim.	Kız	260	2,06	0,962	0,34
		Erkek	183	1,20		
M7	Harput’un korunmasına dair yerel yönetimler tarafından gerçekleştirilen faaliyetler hakkında bilgi sahibiyim.	Kız	260	2,26	-0,352	0,73
		Erkek	183	2,31		
M8	Harput’un korunmasına dair yerel yönetimler tarafından gerçekleştirilen faaliyetleri takip ederim.	Kız	260	2,13	0,381	0,70
		Erkek	183	2,17		

Tablo 11

Yaş Gruplarına Göre Varyans Analizi Sonuçları / *Results of Variance Analysis by Age Groups*

No	Anket Maddeleri	KT	Sd	KO	F	p
M2	Harput’ta yaşamış medeniyetler hakkında bilgi sahibiyim.	Gruplar arası	29,654	3	9,885	5,878
		Grup içi	73,278	439	1,682	
		Toplam	767,932	442		
M4	Harput’ta bulunan tarihi yapıların ve eserlerin hangi medeniyetlere ait olduğunu bilirim.	Gruplar arası	25,845	3	8,615	5,246
		Grup içi	720,900	439	1,642	
		Toplam	746,745	442		

Tablo 12

Yaş Gruplarına Göre Puan Ortalamalarına İlişkin TUKEY Testi Sonuçları / *TUKEY Test Results Regarding Mean Scores According to Age Groups*

No	Anket Maddeleri	Yaş	Yaş	X̄	Ortalamalararası fark	p
M2	Harput'ta yaşamış medeniyetler hakkında bilgi sahibiyim.	10-17 =2,48	18-29	3,05	-0,57057*	0,00
			30-59	3,09	-0,60815*	0,02
			60-70	2,60	-0,11724	0,99
M4	Harput'ta bulunan tarihi yapıların ve eserlerin hangi medeniyetlere ait olduğunu bilirim.	10-17 =2,35	18-29	2,83	-0,47870*	0,02
			30-59	2,98	-0,62931*	0,01
			60-70	2,80	-0,45204	0,86

Tablo 11 incelendiğinde M2 ve M4 maddelerine verilen cevapların yaşa göre anlamlı düzeyde farklılaştığı görülmektedir ($F=5,88$, $5,25$; $p=0,00$, $0,00<0,05$). Ancak yapılan varyans analizi (One-way Anova) sonucuna göre M1 ve M3 maddelerinin yaş değişkenine göre farklılaşmadığı bulgulanmıştır ($p=0,10$ ve $0,71>0,05$).

Tablo 12 incelendiğinde M2 ve M4 maddelerine verilen cevapların, yaş grubu açısından farklılaştığı görülmektedir ($p=0,00$; $p=0,02<0,05$). Buna göre 18-29 ve 30-59 arası

yaş gruplarının puanları, 10-17 yaş grubuna göre anlamlı düzeyde yüksektir. Yaş değişkeni açısından yapılan varyans analizi (One-way Anova) sonucuna göre M5, yaş değişkenine göre farklılaşmamıştır ($p=0.20>0.05$). Ancak M6'dan alınan puanlar yaş değişkenine anlamlı düzeyde farklılaşmıştır.

Tablo 13 incelendiğinde M6'ya verilen cevapların yaşa göre farklılaştığı görülmektedir ($F=7,851$; $p=0,00<0,05$).

Tablo 14 incelendiğinde M6 ifadesine verilen cevapların yaş grubu açısından farklılaştığı görülmektedir ($p=0,00; 0,00; 0,01<0,05$). Buna göre 60-70 yaş grubundaki katılımcıların ortalamaları diğer tüm yaş tüm gruplarından anlamlı düzeyde yüksektir. Ayrıca M7 ve M8 maddesi puan ortalamaları yaş değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılaşmamıştır ($p=0,06; 0,07>0,05$). Bununla birlikte, ankete verilen cevap ortalamalarının öğrenim durumu açısından farklılaşıp farklılaşmadığını gösteren varyans analizi sonuçları aşağıdaki tablolarda sunulmuştur.

Tablo 13

Yaş Değişkenine Göre Varyans Analizi Sonuçları / *Results of Variance Analysis According to Age Variable*

No	Anket Maddeleri		KT	Sd	KO	F	p
M6	Harput'un korunmasına dair kamu kuruluşları tarafından gerçekleştirilen faaliyetleri takip ederim.	Gruplar arası	35,230	3	11,743	7,851	0,00
		Grup içi	656,688	439	1,496		
		Toplam	691,919	442			

Tablo 14

Yaş Değişkeni Açısından TUKEY Testi Sonuçları / *TUKEY Test Results in Terms of Age Variable*

No	Anket Maddeleri	Yaş	Yaş	Ortalamalar arası fark	p
M6	Harput'un korunmasına dair kamu kuruluşları tarafından gerçekleştirilen faaliyetleri takip ederim	60-70 =4,20	10-17	1,90	2,30031*
			18-29	2,13	2,06667*
			30-59	2,39	1,81364*

Tablo 15

Öğrenim Durumuna Göre Varyans Analizi Sonuçları / *Results of Variance Analysis According to Educational Level*

No	Anket Maddeleri		KT	Sd	KO	F	p
M1	Harput'un kültürel ve tarihi mirası hakkında bilgi sahibiyim.	Gruplar arası	16,293	3	5,431	3,393	0,02
		Grup içi	702,651	439	1,601		
		Toplam	718,944	442			
M2	Harput'ta yaşamış medeniyetler hakkında bilgi sahibiyim.	Gruplar arası	30,620	3	10,207	6,077	0,00
		Grup içi	737,312	439	1,680		
		Toplam	767,932	442			
M3	Harput'ta bulunan tarihi yapılar ve eserler hakkında bilgi sahibiyim.	Gruplar arası	22,991	3	7,664	4,652	0,00
		Grup içi	723,176	439	1,647		
		Toplam	746,167	442			
M4	Harput'ta bulunan tarihi yapıların ve eserlerin hangi medeniyetlere ait olduğunu bilirim.	Gruplar arası	31,948	3	10,649	6,540	0,00
		Grup içi	714,797	439	1,628		
		Toplam	746,745	442	5,431		
M5	Harput'un korunmasına dair kamu kuruluşları tarafından gerçekleştirilen faaliyetler hakkında bilgi sahibiyim.	Gruplar arası	45,51	3	1,150	8,706	0,00
		Grup içi	763,985	439	1,740		
		Toplam	809,436	442			
M6	Harput'un korunmasına dair kamu kuruluşları tarafından gerçekleştirilen faaliyetleri takip ederim.	Gruplar arası	27,559	3	9,186	6,070	0,00
		Grup içi	664,360	439	1,513		
		Toplam	691,919	442			
M7	Harput'un korunmasına dair yerel yönetimler tarafından gerçekleştirilen faaliyetler hakkında bilgi sahibiyim.	Gruplar arası	41,129	3	13,710	8,427	0,00
		Grup içi	714,162	439	1,627		
		Toplam	755,291	442			
M8	Harput'un korunmasına dair yerel yönetimler tarafından gerçekleştirilen faaliyetleri takip ederim.	Gruplar arası	21,468	3	7,156	4,315	0,01
		Grup içi	727,995	439	1,658		
		Toplam	749,463	442			

Tablo 15 incelendiğinde M1, M2, M3 ve M4 maddelerine verilen cevapların öğrenim durumuna göre anlamlı düzeyde farklılaştığı görülmektedir ($F=3,393, 6,077, 4,652, 6,540; p=0,02, 0,00, 0,00, 0,00<0,05$). M5 ve M6'ya verilen cevap ortalamalarının da *öğrenim durumuna göre farklılaştığı görülmektedir* ($F=8,706, 6,070; p=0,00, 0,00<0,05$). Yine M7 ve M8 maddesinden alınan ortalamalar da *öğrenim durumuna göre* farklılaşmaktadır ($F=8,427, 4.315 p=0,00, 0,01<0,05$).

Tablo 16'ya göre M1'e verilen cevaplarda üniversite öğrencilerinin lise öğrencilerine göre ($p=0,03<0,05$) ortalamaları pozitif yönde anlamlı düzeyde farklılaşmıştır. M2'ye verilen cevaplara göre, ortaokul öğrencilerinin ortalamaları üniversite öğrencilerinininkinden anlamlı düzeyde düşüktür ($p=0,02<0,05$). M2'ye verilen cevaplarda lise öğrencilerinin ortalamaları, üniversite öğrencilerine ve aktif öğrenci olmayanlara göre anlamlı düzeyde düşüktür ($p=0,01; 0,02<0,05$). Üniversite öğrencilerinin M2'ye verdikleri yanıtların ortalamaları, ortaokul ve lise öğrencilerinden anlamlı düzeyde yüksektir ($p=0,02; 0,00<0,05$). Aktif öğrenci olmayanların M2'ye verdikleri cevapların ortalamaları, lise öğrencilerinin ortalamalarından anlamlı düzeyde

yüksektir ($p=0,02<0,05$). Bu sonuçlara göre M2'ye verilen cevaplarda en yüksek ortalamaya üniversite, en düşük ortalamaya ortaokul ve lise öğrencileri sahiptir. M3'e verilen cevaplarda ortaokul öğrencilerinin ortalamaları lise öğrencilerinin ortalamalarından anlamlı düzeyde daha yüksektir ($p=0,00; 0,00<0,05$). M4'e verilen cevaplarda, üniversite öğrencilerinin ortalamaları lise öğrencilerinden anlamlı düzeyde daha yüksektir ($p=0,00; 0,00<0,05$). Yine M4'e verilen cevaplarda aktif öğrenci olmayanların ortalamaları lise öğrencilerinden anlamlı düzeyde daha yüksektir ($p=0,01<0,05$).

Tablo 17'ye bakıldığında M5'e verilen cevaplarda, ortaokul öğrencilerinin ortalamalarının lise öğrencilerinininkinden manidar düzeyde farklılaştığı görülmektedir ($p=0,00<0,05$). Bu farklılığın ise ortaokul öğrencilerinin lehine olduğu görülmektedir. Yine M5'e verilen cevapların ortalamalarına bakıldığında üniversite ve lise öğrencilerinin arasında anlamlı bir farklılık olduğu bulgulanmıştır ($p=0,02<0,05$). Buna göre üniversite öğrencilerinin ortalamalarının lise öğrencilerinininkine göre anlamlı düzeyde yüksek olduğu söylenebilir. Aktif öğrenci olmayanların M5'e verdikleri cevapların ortalamaları lise öğrencilerinininkinden anlamlı düzeyde farklılaştığı görülmektedir ($p=0,02<0,05$).

Tablo 16

Öğrenim Durumu Değişkenine Göre TUKEY Testi Sonuçları / Results of TUKEY Test According to Educational Level

No	Anket Maddeleri	Öğrenim Durumu	Öğrenim Durumu	Ortalamalararası Fark	p	
M1	Harput'un kültürel ve tarihi mirası hakkında bilgi sahibiyim.	Lise =2,78	Ortaokul	3,06	-0,27742	0,21
			Üniversite	3,30	-0,52003*	0,03
			AÖD	3,19	-0,41450	0,15
M2	Harput'ta yaşamış medeniyetler hakkında bilgi sahibiyim.	Ortaokul =2,55	Lise	2,41	0,14140	0,76
			Üniversite	3,10	-0,55168*	0,02
			AÖD	2,98	-0,42966	0,14
		Lise =2,41	Ortaokul	2,55	-0,14140	0,76
			Üniversite	3,10	-0,69309*	0,01
			AÖD	2,98	-0,57106*	0,02
		Üniversite =3,10	Ortaokul	2,55	0,55168*	0,02
			Lise	2,41	0,69309*	0,00
			AÖD	2,98	0,12202	0,95
		AÖD =2,98	Ortaokul	2,55	0,42966	0,14
			Lise	2,41	0,57106*	0,02
			Üniversite	2,98	-0,12202	0,95
M3	Harput'ta bulunan tarihi yapılar ve eserler hakkında bilgi sahibiyim.	Ortaokul = 3,38	Lise	2,85	-0,52445*	0,00
			Üniversite	3,21	-0,35452	0,80
			AÖD	3,25	-0,39118	0,91
M4	Harput'ta bulunan tarihi yapıların ve eserlerin hangi medeniyetlere ait olduğunu bilirim.	Üniversite =2,91	Ortaokul	2,49	0,41976	0,11
			Lise	2,20	0,70792*	0,00
			AÖD	2,84	0,06834	0,99
		AÖD =2,84	Ortaokul	2,49	0,35142	0,28
			Lise	2,20	0,63957*	0,01
			Üniversite	2,91	-0,06834	0,99

Söz konusu farklılık, aktif öğrenci olmayanların ortalamalarının lise öğrencilerinininkine göre anlamlı düzeyde yüksek olduğu yönündedir. M5'e verilen yanıtların aritmetik ortalamalarına bakıldığında en yüksek ortalamaya sırasıyla üniversite öğrencileri, aktif öğrenci olmayanlar, ortaokul öğrencileri ve son olarak lise öğrencilerinin sahip olduğu görülmektedir.

M6'ya verilen yanıtlara göre ortaokul öğrencilerinin cevaplarının ortalamalarının lise öğrencilerinininkinden anlamlı düzeyde farklılaştığı saptanmaktadır ($p=0,03<0,05$). Buna göre lise öğrencilerinin ortalamalarının ortaokul öğrencilerinininkinden anlamlı düzeyde düşük olduğu söylenebilir. Üniversite öğrencilerinin M6'ya verdikleri yanıt ortalamalarının lise öğrencilerinininkine göre anlamlı düzeyde farklılaştığı bulgulanmaktadır ($p=0,03<0,05$). Üniversite öğrencilerinin ortalamalarının lise öğrencilerinininkine göre anlamlı düzeyde yüksek olduğu söylenebilir. Aktif öğrenci olmayanların M6'ya verdikleri yanıt ortalamaları ile lise öğrencilerinininkinin arasında manidar bir farklılık olduğu saptanmaktadır ($p=0,00<0,05$). Bu farklılığın ise aktif öğrenci olmayanların lehine olduğu görülmektedir. M6'ya verilen cevapların aritmetik ortalamalarına bakıldığında

en yüksek ortalamaya sırasıyla aktif öğrenci olmayanlar, üniversite öğrencileri, ortaokul öğrencileri ve son olarak lise öğrencilerinin sahip olduğu görülmektedir.

Tablo 18'e göre M7'ye verilen cevaplarda ortaokul öğrencilerinin ortalamalarının lise öğrencilerinininkinden anlamlı düzeyde farklılaştığı saptanmaktadır ($p=0,00<0,05$). Buna göre ortaokul öğrencilerinin ortalamalarının lise öğrencilerinininkine göre anlamlı düzeyde yüksek olduğu söylenebilir. M7'ye verilen cevaplarda üniversite öğrencilerinin cevap ortalamalarının lise öğrencilerinininkine göre anlamlı düzeyde farklılaştığı görülmekle beraber ($p=0,02<0,05$) bu farklılığın lise öğrencilerinin aleyhine olduğu söylenebilir. M7'ye verilen cevaplarda aktif öğrenci olmayanların yanıt ortalamalarının lise öğrencilerinin ortalamalarından anlamlı düzeyde farklılaştığı görülmektedir ($p=0,00<0,05$). Söz konusu farklılaşmada aktif öğrenci olmayanların ortalamalarının lise öğrencilerinininkine göre anlamlı düzeyde yüksek olduğu söylenebilir. M7'ye verilen cevapların aritmetik ortalamalarına bakıldığında en yüksek ortalamaya sırasıyla aktif öğrenci olmayanlar, ortaokul öğrencileri, üniversite öğrencileri ve son olarak lise öğrencileri sahiptir.

Tablo 17

Öğrenim Durumu Değişkeni Açısından TUKEY Testi Sonuçları / *TUKEY Test Results in Terms of Education Level Variable*

No	Anket Maddesi	Öğrenim Durumu	Öğrenim Durumu	$\bar{X}$	Ortalamalararası Fark	p
M5	Harput'un korunmasına dair kamu kuruluşları tarafından gerçekleştirilen faaliyetler hakkında bilgi sahibiyim.	Ortaokul =2,58	Lise	1,88	0,71676*	0,00
			Üniversite	2,43	0,15102	0,86
			AÖD	2,47	0,11017	0,95
		Lise =1,88	Ortaokul	2,58	-0,71676*	0,00
			Üniversite	2,43	-0,56575*	0,02
			AÖD	2,47	-0,60660*	0,02
		Üniversite =3,10	Ortaokul	2,58	-0,15102	0,86
			Lise	2,43	0,56575*	0,02
			AÖD	2,47	-0,04085	0,10
		AÖD =2,98	Ortaokul	2,58	-0,11017	0,95
			Lise	1,88	0,60660*	0,02
			Üniversite	2,43	0,04085	0,10
M6	Harput'un korunmasına dair kamu kuruluşları tarafından gerçekleştirilen faaliyetleri takip ederim.	Ortaokul = 2,09	Lise	1,71	0,37810*	0,03
			Üniversite	2,21	-0,12200	0,90
			AÖD	2,42	-0,33410	0,29
		Lise =1,71	Ortaokul	2,09	-0,37810*	0,03
			Üniversite	2,21	-0,50009*	0,03
			AÖD	2,42	-0,71219*	0,00
		Üniversite =2,21	Ortaokul	2,09	0,12200	0,90
			Lise	1,71	0,50009*	0,03
			AÖD	2,42	-0,21210	0,77
		AÖD =2,42	Ortaokul	2,09	0,33410	0,29
			Lise	1,71	0,71219*	0,00
			Üniversite	2,21	0,21210	0,77

Tablo 18Öğrenim Durumu Değişkenine Göre TUKEY Testi Sonuçları / *Results of TUKEY Test According to Educational Level*

No	Anket Maddeleri	Öğrenim Durumu	Öğrenim Durumu	X̄	Ortalamalararası Fark	p
M7	Harput'un korunmasına dair yerel yönetimler tarafından gerçekleştirilen faaliyetler hakkında bilgi sahibiyim.	Ortaokul =2,52	Lise	187	0,64211*	0,00
			Üniversite	2,43	0,08269	0,97
			AÖD	2,56	-0,04588	0,10
		Lise =1,87	Ortaokul	2,52	-0,64211*	0,00
			Üniversite	2,43	-0,55942*	0,02
			AÖD	2,56	-0,68799*	0,00
		Üniversite =2,43	Ortaokul	2,52	-0,08269	0,97
			Lise	1,87	0,55942*	0,02
			AÖD	2,56	-0,12857	0,94
		AÖD =2,56	Ortaokul	2,52	0,04588	0,10
			Lise	1,87	0,68799*	0,00
			Üniversite	2,43	0,12857	0,94
M8	Harput'un korunmasına dair yerel yönetimler tarafından gerçekleştirilen faaliyetleri takip ederim.	Ortaokul = 2,27	Lise	1,85	0,41886*	0,02
			Üniversite	2,34	-0,06999	0,98
			AÖD	2,37	-0,09513	0,96
		Lise =1,85	Ortaokul	2,27	-0,41886*	0,02
			Üniversite	2,34	-0,48885*	0,04
			AÖD	2,37	-0,51399*	0,04
		Üniversite =2,34	Ortaokul	2,27	0,06999	0,98
			Lise	1,85	0,48885*	0,04
			AÖD	2,37	-0,02514	1,00
		AÖD =2,37	Ortaokul	2,27	0,09513	0,96
			Lise	1,85	0,51399*	0,04
			Üniversite	2,34	0,02514	1,00

M8'e verilen cevaplara göre, ortaokul öğrencilerinin ortalamaları lise öğrencilerinin ortalamalarına göre anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır ($p=0,02<0,05$). Buna göre ortaokul öğrencilerinin ortalamalarının lise öğrencilerinin ortalamalarından anlamlı düzeyde yüksek olduğu söylenebilir. M8'e verilen cevaplara göre, üniversite öğrencilerinin ortalamalarının lise öğrencilerinin ortalamalarından anlamlı düzeyde farklılaştığı bulgulanmaktadır ($p=0,04<0,05$). Söz konusu bu farklılığın üniversite öğrencilerinin lehine olduğu söylenebilir. Aktif öğrenci olmayanların M8'e verdiği cevap ortalamalarının lise öğrencilerinin ortalamalarına göre anlamlı düzeyde farklılaştığı saptanmaktadır ($p=0,04<0,05$). Buna göre aktif öğrenci olmayanların ortalamalarının lise öğrencilerinininkine göre anlamlı düzeyde yüksek olduğu söylenebilir. M8'e verilen yanıtların aritmetik ortalamalarına bakıldığında en yüksek ortalamaya sırasıyla aktif öğrenci olmayanlar, üniversite öğrencileri, ortaokul öğrencileri, lise öğrencileri sahiptir.

SONUÇ VE TARTIŞMA

Araştırmanın sonuçlarına göre örneklem grubunun Harput'un kültürel ve tarihi mirası hakkındaki bilgi düzeylerinin ve Harput'ta bulunan tarihi yapılar ve eserler hakkında bilgi düzeyinin orta seviyededir. Literatürde benzer çalışmalar incelendiğinde ise katılımcıların kültürel ve tarihi miras farkındalıklarının orta ya da düşük olduğu görülmüştür. Örneğin, Yılmaz ve arkadaşlarının (2017, s. 86) yaptığı çalışmada Sivas'taki öğrencilerin kültürel mirasa dair farkındalık düzeylerinin düşük olduğu bulgulanmıştır. Akkuş ve arkadaşları (2015, s. 79) yaptıkları çalışmada, örneklem grubunun kültürel ve tarihi mirasa ilişkin farkındalıklarını orta düzey olarak bulgulanmışlardır. Güngör ve arkadaşlarının (2019, s. 183) yaptığı çalışmada ise katılımcıların Yozgat şehrinde bulunan tarihi yapılara dair farkındalık düzeylerinin düşük olduğu görülmüştür. Dinç ve arkadaşlarının (2011, s. 282) çalışmasında Uşak ilindeki örneklem grubunun tarihi ve kültürel eserler hakkında farkındalıklarının olmadığı ve kültürel varlıklara dair temel özelliklerin

bilinmediği tespit edilmiştir. Şahin & Yıldırım (2020, s. 132)'ın yaptığı çalışmada da çalışma grubunun şehirdeki kültürel varlıklara dair bilgi düzeylerinin kısmen yetersiz olduğu bulgulanmıştır.

Çalışmada örneklem grubunun Harput'ta yaşamış medeniyetler hakkındaki bilgi düzeyleri orta seviye olarak bulgulanırken, Harput'ta bulunan tarihi yapıların ve eserlerin hangi medeniyetlere ait olduğuna dair bilgi düzeyleri düşük olarak saptanmıştır. Mardin'de yapılan benzer bir çalışmada da katılımcıların, Mardin'de tarih boyunca hüküm süren uygarlıklara dair bilinçlilik durumunun yetersiz düzeyde olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Yine bu çalışmada katılımcıların, Mardin sanat ve mimarisinde etkili olan kültürlere dair bilinçlilik durumu %50 dolaylarında bulgulanmıştır (Çoban, 2017, s. 21).

Öte yandan Harput'taki kültürel mirasın korunmasına dair kamu kuruluşları ve yerel yönetimler tarafından gerçekleştirilen faaliyetler hakkındaki bilgi düzeyleri düşük olarak bulgulanmıştır. Benzer şekilde Harput'un korunmasına dair kamu kuruluşları ve yerel yönetimler tarafından gerçekleştirilen faaliyetleri halkın takip etmesi maddesi incelendiğinde bu düzey düşüktür. Nitekim Aydın ve Koç (2023, s. 36-37)'un Harput'taki yerli halk üzerinde yaptıkları çalışmalarında mevcut çalışmadaki sonuçları destekler bulgulara ulaşmıştır. Çalışmalarındaki sonuçlara göre yerli halk Harput'ta yapılan restorasyon çalışmalarından yeterince haberdar değildir. Bunun sonucu olarak da sivil toplum kuruluşlarının tarihi evleri koruma konusunda yetersiz kaldıklarını ve Harput'un tanıtımının yeterince yapılmadığını vurgulamışlardır. Yılmaz ve arkadaşlarının (2017, s. 95) yaptığı çalışmada da tarihi dokunun korunması ve tanıtımı çalışmalarında yetersiz kaldığını bulgulamışlardır. Mevcut bulgunun düşük düzeyde olması, katılımcıların aktif vatandaşlık boyutunda yetersiz kaldığı yorumunun yapılmasına olanak sağlamaktadır. Literatüre bakıldığında da mevcut çalışmayı destekler nitelikte çalışmaları görmek mümkündür. Akar (2021, s. 4), yaptığı çalışma sonucunda, katılımcıların kamu yararının, toplumun ihtiyaç ve çıkarlarının aslında bireyin kendi ihtiyaçlarıyla ilişkili olduğunu bilmediklerini bulgulanmıştır. Katılımcılar kamu ve kamu yararı kavramlarını da bilmemektedir. Ekolojik vatandaşlığın boyutlarının incelendiği bir başka çalışmada, en düşük boyutun katılım boyutu olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Sevim, 2023, s. 60). Eryılmaz ve arkadaşlarının (2018, s. 270) çalışmalarının sonucunda katılımcıların etkin vatandaşlık ve sivil toplum boyutlarında yetersiz düzeyde oldukları bulgulanmıştır.

Cinsiyet değişkeni açısından sekiz maddeye verilen cevapların ortalamaları istatistiksel olarak anlamlı değildir. Şanlıurfa'da yapılan bir çalışmada da kültürel ve

tarihi miras farkındalık düzeyinde cinsiyet değişkeninin anlamlı bir farklılık göstermediği ortaya koyulmuştur (Akpırınç & Mancı, 2019, s. 252). Yine Yaşarsoy, Koç ve arkadaşlarının (2021, s. 1314) yaptığı çalışmada da kültürel miras farkındalığının cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermediği saptanmıştır. Literatüre bakıldığında tarihi eserlere, yerlere olan farkındalığın cinsiyet değişkenine göre anlamlı farklılık göstermesi hususunda farklı sonuçlara rastlanmaktadır. Örneğin Dinç ve arkadaşlarının (2011, s. 281-282) yaptığı çalışmada tarihi ve kültürel eserler hakkında ilgi düzeyinin cinsiyet değişkenine göre anlamlı farklılık göstermediğini bulgularken bilgi ve farkındalık düzeyinde erkeklerin anlamlı düzeyde daha yüksek olduğunu ortaya koymuşlardır. Bir başka çalışmada ise tarihi yerlere olan farkındalık düzeyinin cinsiyet değişkenine göre anlamlı farklılık göstermediği görülmektedir (Seyhan, 2018, s. 101). Buradan hareketle cinsiyet değişkeninin kültürel ve tarihi miras hakkındaki bilgi düzeyine etkisinin kararlı bir yapı göstermediği söylenebilir.

Öğrenim durumu açısından sekiz maddeye verilen cevapların ortalamaları istatistiksel olarak anlamlıdır. Başka bir ifadeyle öğrenim durumu katılımcıların kültürel ve tarihi miras hakkındaki farkındalık düzeylerini etkileyen önemli bir değişkendir. Mevcut çalışmadaki sonuçlara göre, üniversite öğrencileri ve aktif öğrenci olmayan elli yaş üstü bireylerin kültürel ve tarihi mirasa dair farkındalık düzeyleri, diğer öğrenim gruplarına göre daha yüksektir. Diğer taraftan genel olarak öğrenim düzeyi olarak lise düzeyindeki öğrencilerin somut kültürel ve tarihi mirasa ilişkin farkındalık düzeyleri ise diğer öğrenim düzeylerine göre daha düşüktür. Özellikle somut kültürel ve tarihi mirasın korunmasına dair kamu kurumları ve yerel yönetimler tarafından gerçekleştirilen faaliyetler hakkında farkındalık düzeyi en yüksek grup aktif öğrenci olmayan elli yaş üstü gruptur. İlgili literatüre bakıldığında mevcut çalışmadaki sonuçlara benzer sonuçlar görülmüştür. Örneğin Gültekin ve Uysal (2018, s. 2049)'ın çalışmasında öğrenim durumunun yerleşkenin tarihi hakkındaki bilgi düzeyinde farklılık yaratmıştır. Yine benzer bir çalışmada öğrenim durumu artıkça somut kültürel ve tarihi mirasa dair bilinçli farkındalık düzeyi artmaktadır (Adabalı, 2020, s. 6). Ancak mevcut çalışmadaki sonuçlar ile paralellik göstermeyen çalışmalar da mevcuttur. Örneğin Akpırınç ve Mancı (2019, s. 257)'nın çalışmasında yerel halkın kültürel miras farkındalığı eğitim durumuna göre farklılaşmamaktadır. Genel itibarıyla bakıldığında öğrenim durumu değişkeninin kültürel ve tarihi mirasa ilişkin farkındalığı etkilediği söylenebilir.

Yaş değişkeni açısından anketteki sekiz maddenin sadece üçünde istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulgulanmıştır. Söz konusu üç anket maddesi kültürel ve tarihi mirası yaratan medeniyetlerin tarihine ve

kamu kuruluşları tarafından yapılan faaliyetlerin takip edilmesine ilişkindir. Buna göre Harput'taki somut kültürel ve tarihi mirası inşa eden medeniyetlere dair farkındalık düzeyi en yüksek on sekiz yaş üstü gruptur. En düşük farkındalık düzeyi 10-17 yaş arası gruptur. Somut kültürel ve tarihi mirasın korunmasına dair kamu kurumları tarafından yapılan faaliyetlerin takip edilmesinden en yüksek ortalamaya sahip yaş grubu ise 60-70 yaş arası gruptur.

Örnekleme grubunun somut kültürel miras hakkındaki bilgi düzeyine ilişkin içerik analizi sonuçlarına bakıldığında; genel bilgisi olanların sayısının genel bilgisi olmayanlara göre yüksek olduğu görülmekle beraber güncel bilgisi olmayanların sayısı da güncel bilgisi olanlardan fazladır. Bu sonuçların detayına inildiğinde genel bilgisi var kategorisine bakılınca verilen yanıtların Harput'un yanı sıra, Harput'ta bulunan yapıların da yanıt olarak verildiği görülür. Güncel bilgi kategorisine bakıldığında ise Harput'un UNESCO Dünya Mirası Geçici Listesi'ne girdiği tarihi bilen katılımcı sayısı 1'dir.

Katılımcıların tarihi miras hakkındaki bilgi düzeyini gösteren içerik analizi sonuçları da bize ilk aşamada katılımcıların Harput'ta yaşamış medeniyetler hakkında bilgi sahibi olduğunu göstermektedir. Fakat yanıtlar incelendiğinde Harput tarihinde varlık göstermeyen medeniyetlerin de cevap olarak verildiği görülür. Yine katılımcılar, Harput'taki kültürel miras olarak tarihi yapıları bilmekle beraber bu yapıların hangi medeniyetlerden kaldığını bilmemektedir. Örnekleme grubunun Harput'ta faaliyet gösteren kamu ve yerel yönetim çalışmalarından haberdar olmadıkları görülmektedir. İçerik analizi sonuçlarında katılımcıların kültürel ve tarihi mirasa ilişkin bilgi kaynakları incelenmiş; "Sosyal bilgiler ve tarih" dersleri düşük frekans gösterirken "diğer" kategorisi yüksek frekans göstermektedir. Bu sonuçlar bize sosyal bilgiler ve tarih derslerinin, somut kültürel miras bilgisini beslemediğini göstermektedir.

ÖNERİLER

Sosyal bilgiler ve tarih derslerinin, kültürel ve tarihi mirasa ilişkin bilgi kaynağı olması konusunda düşük düzeyde kaldığı araştırma sonucu olarak bulgulanmış, aynı zamanda 10-17 yaş grubunun da kültürel ve tarihi mirasa yönelik bilgi düzeyinin düşük olduğu saptanmıştır. Bu bulgular göz önüne alındığında;

- Ortaokul sosyal bilgiler derslerinde ve lise tarih derslerinde yerel tarih konusuna ağırlık verilebilir. Nitekim 2024 Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli tarih ortaöğretim programında tarih öğretiminin 13. temel amacı "İnsanlığın ortak mirasının korunmasında ve yaşatılmasında duyarlılık göstermeleri" ibaresi

geçmektedir. Araştırma bulguları, UNESCO Dünya Miras Geçici Listesi'ne giren Harput'un korunmasına ilişkin ilk ve ortaokul öğrencilerinin farkındalık düzeylerinin yeterli düzeyde olmadığını göstermiştir. Buradan hareketle ilköğretim ve ortaöğretim kademelerindeki öğrencilerin somut kültürel mirasa ilişkin farkındalıklarının artırılması öğretim programlarının amaçlarına ulaşmasına hizmet edecektir. Söz konusu öğretim programında bahsedildiği üzere öğrencilerin sözlü ve yerel tarih araştırmaları yapmaları öğrencilerin somut kültürel mirasa ilişkin farkındalıklarını arttıracak mütalaa edilmektedir (MEB, 2024). Böylelikle Türkiye Cumhuriyeti Strateji ve Bütçe Başkanlığının Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları Raporu'nda yer alan 11.4 nolu (Dünyanın kültürel ve doğal mirasını korumaya ve sahip çıkmaya yönelik çabaları güçlendirmek) hedefin gerçekleştirilmesinde, ilk ve ortaöğretimden başlayan bir çaba ortaya konulacaktır (SBB, 2022).

- Ortaokul ve lise öğrencilerine okul dışı tarih öğretimi olarak müze, öğren yerleri, tarihi mekanlara gezi etkinlikleri düzenlenebilir.
- Sosyal bilgiler ve tarih derslerinin ders kitaplarında ve öğretim programında yerel tarih içeriği artırılabilir ve bunun yanı sıra genel tarih ile yerel tarih bütünleştirilebilir.
- Lise düzeyindeki öğrencilere kültürel mirasın tanıtımı yapılabilir.

Harput'un korunmasına dair yerel yönetim ve kamu kuruluşlarının faaliyetleri hakkındaki bilgi düzeyi düşük olarak bulgulanmıştır. Aynı zamanda bu faaliyetlerin takip edilmesi hususundaki düzeyin de düşük olduğu sonucuna varılmıştır. Bu doğrultuda;

- Kamu ve yerel yönetimler, kültürel mirası koruma konusundaki faaliyetlerini yerel halka tanıtabilir. Böylelikle yerel halk bu şekilde faaliyetleri takip etme fırsatına sahip olabilir.
- Harput'un tarihi ve Harput'un somut kültürel mirasının tanıtımı yapılabilir. Bu tanıtımlar, bireylerin Harput'a ilişkin kültürel miras farkındalık düzeylerini arttırabilir.

TEŞEKKÜR

TÜBİTAK 2209-A Üniversite Öğrencileri Araştırma Projeleri Destekleme Programı kapsamında 2022 yılı 1. dönem projesi olarak desteklenen "UNESCO Dünya Miras Geçici Listesi'nde Yer Alan Harput'un Korunmasına Yönelik Bir Alan Araştırması" adlı projeye sunduğu desteklerinden ötürü TÜBİTAK'a teşekkür ederiz.

KAYNAKÇA

- Adabalı, M. M. (2020). *Turizm alanında bilinçli farkındalık, destinasyon deneyimi ve fayda: İç Anadolu Bölgesi'nde bulunan kültürel mirasları ziyaret eden turistler üzerinde ampirik bir araştırma* [Doktora Tezi, Necmettin Erbakan Üniversitesi]. YÖK Tez Merkezi.
- Ahunbay, Z. (2009). *Tarihi çevre koruma ve restorasyon*. Yem Yayınları
- Akar, S. (2021). *Ortaokul öğrencilerinin kamu yararı değerine ilişkin görüşleri* [Yüksek lisans tezi, Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi]. YÖK Tez Merkezi.
- Akkuş, G., Karaca, Ş., & Polat, G. (2015). Miras farkındalığı ve deneyimi: Üniversite öğrencilerine yönelik keşifsel bir çalışma. *Akademik Bakış Dergisi*, 50, 71-81.
- Akpirinç, E., & Mancı, A. R. (2019). Yerel halkın kültürel miras farkındalığı ve deneyimi: Şanlıurfa örneği. *International Journal of Contemporary Tourism Research*, 3(2), 245-260.
- Atıcı, K. (2020, Kasım). Harput (yeni) Esediye hamamının restorasyon projesine yönelik kazı çalışması üzerine bir değerlendirme. *Sanat ve İnsan Dergisi*, 4(2), 25-36.
- Avcı, M. (2013). *On dokuzuncu yüzyıl Harput vilayetinde giyim kuşam kültürü* [Yüksek lisans tezi, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi]. YÖK Tez Merkezi.
- Aydın, E., & Koç, C. (2023). Harput geleneksel dokusunun korunması için öneriler. *Fırat Üniversitesi Harput Araştırmaları Dergisi*, 10(19), 19-40.
- Azar, B. (2019). Kültürün kimliğe dönüştüğü şehir: Harput. *Fırat üniversitesi Harput Araştırmaları Dergisi*, 6(11), 87-101.
- Akgül, A., & Çevik, O. (2005). *İstatistiksel analiz teknikleri SPSS'te işletme yönetimi uygulamaları* (2. Baskı). Emek Ofset.
- Basat, E. M. (2013). Somut ve somut olmayan kültürel mirası birlikte koruyabilmek. *Milli Folklor*, 100, 61-71.
- Başgün, Ö. F. (2019). *Harput tarihi yerleşkesine sakin kent kimliği kazandırılmasına yönelik bir araştırma* [Yüksek Lisans Tezi, İnönü Üniversitesi]. YÖK Tez Merkezi.
- Baştürk, S., & Taştepe, M. (2013). Evren ve örneklem. S. Baştürk (Ed.), *Bilimsel araştırma yöntemleri*, (s. 129-159). Vize yayıncılık.
- Batmaz, N. Y. & Biçici, G. (2021). Türkiye'de somut kültürel mirasın korunması üzerine bir alan araştırması: Kırıkkale-Delice örneği. *Uluslararası Yönetim Akademisi Dergisi*, 4(1), 97-110.
- Bilgin, N. (2014). *Sosyal bilimlerde içerik analizi-teknikler ve örnek çalışmalar*. Siyasal Kitabevi.
- Boz, M., & Özkan, Ç. (2019). *Sürdürülebilir şehir turizmi: Barselona aşırı turizm örneği*. 20. Ulusal - 4. Uluslararası Turizm Kongresi Şehir Turizmi, 838-844.
- Brown, T. A. (2006). *Confirmatory factor analysis for applied research*. Guilford Press.
- Cankara, O. (2021). *Tarihi yapıların yeniden kullanım olanaklarının değerlendirilmesi: Harput hamamları örneği* [Yüksek Lisans Tezi, Konya Üniversitesi]. YÖK Tez Merkezi.
- Çetinkaya, E. (2014). *Harput Kalesi ve yakın çevresinin peysaj mimarlığı açısından incelenmesi* [Yüksek Lisans Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi]. YÖK Tez Merkezi.
- Çoban, S. (2017). Mardin'de yaşayan yetişkinlerin tarihi ve kültürel mirasa ilişkin bilinçlilik durumu. *Artuklu İnsan ve Toplum Bilim Dergisi*, 2(2), 13-23.
- Demirezen, S., & Aktaş, G. (2020, 27 Eylül). Sosyal bilgiler öğretmenlerinin somut olmayan kültürel miras öğretimine ilişkin görüşlerinin belirlenmesi. *Bayburt Eğitim Fakültesi Dergisi*, 15(30), 413-434.
- Dinç, A., & Diker, O. (2023). Kültürel miras bağlamında kırsal kültürel kimliğin korunmasında halkbilim (folklor) müzelerinin rolü. *Folklor/Edebiyat*, 29(4), 116, 1077-1090.
- Dinç, E., Erdil, M., & Keçe, M. (2011). Uşak Üniversitesi öğrencilerinin tarihi ve kültürel eserler hakkındaki ilgi ve farkındalıklarının incelenmesi. *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 4(2), 267-285.
- Dönmez, C., & Yeşilbursa, C. C. (2014). Kültürel miras eğitiminin öğrencilerin somut kültürel mirasa yönelik tutumlarına etkisi. *İlköğretim Online*, 13(2), 425-442.
- Durukan, A. (1992). Ortaçağ Türk mimarisinde restorasyon çalışmaları. *IX. Vakıf Haftası Kitabı*, 197-212.
- Ekici, S. (2000). *Elazığ-Harput müzik folkloru* [Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi]. YÖK Tez Merkezi.
- Eryılmaz, Ö., Bursa, S., & Ersoy, A. F. (2018). Sosyal bilgiler öğretmenleri ve öğrencilerinin etkin vatandaşlık ile sivil toplum kuruluşu algıları. *International Online Journal of Educational Sciences*, 10(2), 258-276.
- Fırat, M., Kabakçı Yurdakul, I., & Ersoy, A. (2014). Bir eğitim teknolojisi araştırmasına dayalı olarak karma yöntem araştırması deneyimi. *Eğitimde Nitel Araştırmalar Dergisi*, 2(1), 65-86.
- Gaspak, A. (2015). Eskiçağ'da Harput'un tarihi ve dini yapısı. *İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 20(1), 143-164.
- Gültekin, N. T., ve Uysal Mehmet. (2018). Kültürel miras bilinci, farkındalık ve katılım; Taşkale Köyü örneği. *Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 8(15), 2030-2065.
- George, D., & Mallery, P. (2019). *IBM SPSS statistics 26 step by step: A simple guide and reference*. Routledge.

- Gökçe, O. (2006). *İçerik analizi kuramsal ve pratik bilgiler*. Siyasal Kitabevi.
- Güngör, E., Koçancı, M., Mumyakmaz, A., Sancaktar, H., & Serdar Dinçer, P. (2019). Yozgat ili Aydıncık ilçesinde yapılan kültür varlıklarını korumaya yönelik toplumsal bilinç düzeyi araştırması. *Mediterranean Journal of Humanities*, 9(1), 171-186.
- Hair, J.F., Black, W. C., Babin, B. J., & Anderson, R. E. (2010). *Multivariate data analysis (7th Ed.)*. Prentice- Hall.
- İlhan, M., Güler, N., & Taşdelen Teker, G. (2020). Kuramdan Uygulamaya Eğitimde Bilimsel Araştırma Yöntemleri. B. Oral & A. Çoban (Ed.), *Nicel veri toplama araçları (77-114)* içinde. Pegem Akademi.
- Karaca Yılmaz, Ş., Akkuş, G., Şahbudak, E., & Işkın, M. (2017). Kültürel miras farkındalığı: Cumhuriyet Üniversitesi öğrencilerine yönelik bir uygulama çalışması. *Akademik Araştırmalar ve Çalışmalar Dergisi*, 9(16), 86-100.
- Karayıl, Ş. (2018). *19. Yüzyılda Harput'un sosyal ve dini yapısı* [Yüksek Lisans Tezi, Fırat Üniversitesi]. YÖK Tez Merkezi.
- Kim, H. Y. (2013). Statistical notes for clinical researchers: Assessing normal distribution (2) using skewness and kurtosis. *Restorative Dentistry. Endodontics*, 38(1), 4-52.
- Kılıç, A. (2020). Harput'da ulu cami (Bey-Pınar) Çeşmesi. *Turkish Studies*, 15(1), 391-411.
- Kline, R. B. (2011). *Principles and practice of structural equation modeling (3rd Ed.)*. Guilford Press.
- Kuşçuoğlu, G. Ö., & Taş, M. (2017). Sürdürülebilir kültürel miras yönetimi. *Yalvaç Akademi Dergisi*, 2(1), 58-67.
- Külcü, Ö. T. (2015.11. Temmuz). Kültürel miras kavramının eğitim açısından önemi. *Akademia Disiplinlerarası Bilimsel Araştırmalar Dergisi*, 1(1), 27-32.
- MEB. (2024). *Ortaöğretim tarih dersi öğretim programı (9, 10 ve 11. sınıflar)*. MEB.
- Miles, M. B., & Huberman, A. M. (2015). *Nitel veri analizi*. (Çev. Akbaba Altun, S. & Ersoy, A.) Pegem Akademi Yayınları.
- Muijs, D. (2004). *Doing quantitative research in education*. Sage Publications.
- Önal, İ. (2023). *Türkiye'de tarihsel çevrenin korunmasına ve turizme UNESCO dünya mirası kriterlerinin etkileri ve katkıları* [Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi]. YÖK Tez Merkezi.
- Özdoğan, M. (2006). *Arkeolojinin Politikası ve Politik Bir Araç Olarak Arkeoloji*. Arkeoloji ve Sanat Yayınları.
- Özer, G. (2014). *Restorasyon sonrası yeniden işlevlendirilmiş geleneksel Harput evlerinde ekolojik değerlendirme* [Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi]. YÖK Tez Merkezi.
- Özkartal, Z. (2015). Bir kültürel mirasımız Isparta Yılankıran Çeşmesi. *Akdeniz Sanat Dergisi*, 8(15), 26-36.
- Pehlivan, A. (2015). *Açık ve örgün eğitim sosyal bilgiler ders kitapları ve öğretim programında somut olmayan kültürel miras öğelerinin incelenmesi* [Yüksek Lisans Tezi, Anadolu Üniversitesi]. YÖK Tez Merkezi
- Sabah, (2021). 2800 yıllık tapınakla, Harput'un UNESCO asıl listesine girmesi hedefleniyor. <https://www.sabah.com.tr/kultur-sanat/2021/05/07/2800-yillik-tapinakla-harputun-unesco-asil-listesine-girmesi-hedefleniyor> Erişim tarihi: 21 Mart 2022.
- SBB. (2022). https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2020/03/Surdurulebilir-Kalkinma-Amaclari-Degerlendirme-Raporu_13_12_2019-WEB.pdf
- Sevim, C. (2023). *Ortaokul öğrencilerinin ekolojik vatandaşlık düzeylerinin incelenmesi* [Yüksek Lisans Tezi, Bartın Üniversitesi]. YÖK Tez Merkezi.
- Seyhan, O. (2018). *Öğretmen adaylarının Kırşehir çevresindeki tarihi yerlere olan ilgi ve farkındalıkları* [Yüksek Lisans Tezi, Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi]. YÖK Tez Merkezi.
- Şahin, S., & Ulusoy Yıldırım, H. (2020). Turist rehberi adaylarının kültür varlıklarına yönelik bilgi düzeyleri ve tutumları. *Manisa Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 18(3), 120-136.
- Tabachnick, B. G., & Fidell, L. S. (2015). *Çok değişkenli istatistiklerin kullanımı* (Çev. M. Baloğlu). Nobel Akademik Yayıncılık.
- Tavşancıl, E., & Aslan, E. (2001). *Sözel, yazılı ve diğer materyaller için içerik analizi ve uygulama örnekleri*. (1. Baskı). Epsilon.
- Topçu, S., Çet, A., & Has, H. (2013, Mayıs). Elazığ ili Harput mahallesine ilişkin tarihsel ve kültürel bilinç durumu. *Fırat Üniversitesi Harput uygulama ve araştırma merkezi. Geçmişten geleceğe Harput sempozyumu*. Elazığ, Türkiye.
- Tunç, M. S. (2021, Eylül). Tarihi Harput kenti hakkında turist algısı. *Fırat Üniversitesi Harput Araştırmaları Dergisi*, 8(16), 25-44.
- Tutar, H., & Erdem, A. T. (2020). *Örnekleriyle bilimsel araştırma yöntemleri ve SPSS uygulamaları*. Seçkin Yayıncılık.
- UNESCO. *Historic city of Harput*. <https://whc.unesco.org/en/tentativelists/6349/>. Erişim tarihi: 24 Ocak 2025.
- UTMK. 2023 <https://www.unesco.org.tr/Pages/181/177/>
- Yaşar, M. N. (2013, Mayıs). *Harput'u yeniden düşünmek*. Fırat Üniversitesi Harput Uygulama ve Araştırma Merkezi. Geçmişten Geleceğe Harput Sempozyumu, Elazığ, Türkiye.
- Yaşarsoy, E., Koç, D. E., & Ulema, Ş. (2021). Kültürel miras farkındalığı: Kastamonu Üniversitesi turizm fakültesi öğrencileri üzerine bir araştırma. *Türk Turizm Araştırmaları Dergisi*, 5(2), 1299-1318.
- Yıldırım, A., & Şimşek, A. (2013). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. (9. Baskı). Seçkin.

EKLER**Ek-1****Harput'un Korunmasına İlişkin Toplumsal Bilinç Anketi**

Harput'un Korunmasına İlişkin Toplumsal Bilinç Anketi Aşağıdaki görüşlere katılım düzeyinizi 1 ile 5 arasında puanlayınız.							
		1	2	3	4	5	
		Hiç katılmıyorum			Kesinlikle katılıyorum		
1	Harput'un somut kültürel ve tarihi mirası hakkında bilgi sahibiyim.	1	2	3	4	5	
2	Harput'ta yaşamış medeniyetler hakkında bilgi sahibiyim.	1	2	3	4	5	
3	Harput'ta bulunan tarihi yapılar ve eserler hakkında bilgi sahibiyim.	1	2	3	4	5	
4	Harput'ta bulunan tarihi yapıların ve eserlerin hangi medeniyetlere ait olduğunu bilirim.	1	2	3	4	5	
5	Harput'un korunmasına dair kamu kuruluşları tarafından gerçekleştirilen faaliyetler hakkında bilgi sahibiyim.	1	2	3	4	5	
6	Harput'un korunmasına dair kamu kuruluşları tarafından gerçekleştirilen faaliyetleri takip ederim.	1	2	3	4	5	
7	Harput'un korunmasına dair yerel yönetimler tarafından gerçekleştirilen faaliyetler hakkında bilgi sahibiyim.	1	2	3	4	5	
8	Harput'un korunmasına dair yerel yönetimler tarafından gerçekleştirilen faaliyetleri takip ederim.	1	2	3	4	5	

Ek-2**Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu**

Birinci Alt Problemin (1.1.Toplumun Harput'un kültürel ve tarihi mirası hakkındaki bilgisi ne düzeydedir? Açıklanmasına Dönük Görüşme Soruları
Elazığ ilinin UNESCO Dünya Mirası (DM) Geçici Listesi'ne yer alan kültürel mirası hangisidir?
Harput, UNESCO Dünya Mirası (DM) Geçici Listesi'ne ne zaman girmiştir?
Harput'ta geçmişten günümüze yaşamış uygarlıklar (devletler) hakkında bilgi sahibi misiniz? Açıklayınız...
Harput'ta kültürel miras olarak bildiğiniz tarih yapılar eserler hangileridir? Bunlar hangi uygarlıklardan miras olarak kalmıştır?
Harput'un somut kültürel mirasına ilişkin bilgi kaynağınız nedir?
İkinci Alt Problemin (1.2.Toplumun Kültürel miras olarak Harput'un korunmasına yönelik kamu kurumları tarafından gerçekleştirilen faaliyetler hakkındaki bilgi düzey nasıldır?) Açıklanmasına Dönük Görüşme Soruları
Harput'un korunmasına yönelik kamu kurumları tarafından gerçekleştirilen faaliyetler hakkındaki bilginiz var mı? Lütfen anlatınız...
Üçüncü Alt Problemin (1.3.Toplumun Kültürel miras olarak Harput'un korunmasına yönelik yerel yönetimler tarafından (Belediye) gerçekleştirilen faaliyetler hakkındaki bilgi düzeyi nasıldır? Açıklanmasına Dönük Görüşme Soruları
Harput'un korunmasına yönelik yerel yönetimler tarafından gerçekleştirilen faaliyetler hakkındaki bilginiz var mı? Lütfen anlatınız.

